

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

LA RELACIÓ QUE S'ESTABLEIX ENTRE L'ESCOLA I LES FAMÍLIES A L'ESCOLA VEDRUNA DE RIPOLL

Clàudia Rubio Gómez i Ona Sala Domènech

4t curs del Grau en Mestre d'Educació Primària

Menció d'Educació Inclusiva i Atenció a la Diversitat

Treball de Final de Grau

Tutora: Amàlia Susana Creus Quinteros

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes (FETCH)

Universitat de Vic

Maig de 2016

«Siempre estamos esperando a que el otro cambie: los profesores esperando que los padres cambien, y los padres que cambie el profesorado».

Óscar González

Agraïments

La realització d'aquest *Treball de Final de Grau* no haguera estat possible sense l'ajuda i el suport de diferents agents, tant del camp acadèmic com personal.

Primerament, volem agrair a l'Amàlia Susana Creus, la nostra tutora, per aconsellar-nos al llarg de tot el procés del treball. També per trobar sempre el moment per reunir-nos. De la mateixa manera, agraïm als professors de la Universitat de Vic per tots els processos d'ensenyament i aprenentatge que hem construït i compartit al llarg de tot el Grau en Mestre d'Educació Primària.

No ens podem oblidar de donar les gràcies a l'Escola Vedruna de Ripoll i a les famílies d'aquest centre educatiu, ja que sense la seva participació i implicació, no haguéssim pogut elaborar la part pràctica. Finalment, agrair a les nostres famílies per aguantar i respectar els nostres moments d'angoixa i nerviosisme al llarg dels mesos que hem estat realitzant el *Treball de Final de Grau*, ja que sense el seu suport incondicional, no haguera estat possible complir amb els terminis establerts.

Normativa i drets d'imatge i d'identitat

Som conscients i defensem el no sexisme a l'escriptura. Tot i així, en aquest document per tal que la lectura sigui més amena, quasi sempre, hem optat per usar formes masculines. Això no significa que no tinguem en compte la feminitat de la societat.

Generalment, en aquest *Treball de Final de Grau* només s'especifica la inicial de les persones amb les quals hem parlat per tal de mantenir els seus drets d'identitat. Hi ha alguns casos en els quals no ha importat l'anonimat de la persona i ens han donat el consentiment perquè no constessin només les inicials, sinó tot el nom complet.

Cal especificar que tot el material fotogràfic present en aquest *Treball de Final de Grau* ha estat adherit amb la supervisió i el permís de la nostra tutora del *Treball de Final de Grau* i les persones referents de les institucions que hem visitat.

Resum

Les relacions que estableixen família i escola han anat variant en funció de la societat del moment (diferents maneres de viure, de pensar, d'establir vincles, etcètera). Diversos autors que tracten la temàtica reivindiquen la seva preocupació sobre com s'estableixen els vincles entre família i escola i sobre com es podria millorar aquesta relació.

En aquest *Treball de Final de Grau* s'han explorat i analitzat els vincles que s'estableixen entre els progenitors de l'alumnat i els docents a l'Escola Vedruna de Ripoll i tots els factors i fenòmens implicats (importància de la comunicació, espais de comunicació, diferents maneres de participar, etcètera). L'estudi realitzat ha permès elaborar un seguit de recomanacions (bones pràctiques i propostes de millora) per tal d'intentar millorar els lligams tant quantitativament com qualitativament d'aquests agents educatius.

Paraules clau: relació entre família i escola, participació, comunicació, vincles.

Abstract

The relationships between families and educational institutions have been in constant change together with the evolution of the society (new ways of living, thinking, establishing networks, etc.). Many theorist on the field have showed their preoccupation about this fact, while working on the best way to improve this family-school interaction.

This Final Degree Project explores and analyses the ties created between the parents of the students, and the teaching staff of the Primary School *Escola Vedruna* in *Ripoll*; as well as all the aspects involved in this relationship, such as the importance of communication, communication spaces and different ways of participating. This research conforms the basis for the concluding recommendations on best practices, which aims at improving, qualitatively and quantitatively, the ties between the educational agents.

Key words: family-school ties, participation, communication, interaction.

Índex

1	Introducció	8
1.1	Objectius.....	10
1.2	Metodologia	11
1.3	Estructura del treball	12
2	Marc teòric.....	14
2.1	L'educació en crisi?.....	15
2.2	Paper de les famílies i els docents en l'educació actual	17
2.2.1	Paper de les famílies en l'educació actual.....	17
2.2.2	Paper dels docents en l'educació actual.....	19
2.3	Sobre la relació que s'estableix entre família i escola	20
2.3.1	Els canvis de la relació família-escola des del poder d'educar	20
2.3.2	Principis a tenir en compte i que afecten les relacions entre la família i l'escola.....	21
2.3.3	Les representacions educatives dels docents influeixen en la relació amb les famílies	22
2.3.4	Maneres d'establir relacions amb les famílies	24
2.3.5	Participació.....	25
2.3.5.1	Models de participació de les famílies a l'escola.....	25
2.3.6	Com ha de ser el diàleg entre les famílies i l'escola?	26
2.3.7	Compartir l'educació.....	28
2.4	Dificultats i/o obstacles per establir vincles entre les famílies i l'escola	29
2.5	Estratègies per contribuir a augmentar el nivell de participació i el grau d'implicació de les famílies.....	31
2.6	Tècniques de comunicació per contribuir a augmentar el nivell de participació i el grau d'implicació de les famílies.....	33
3	Part pràctica.....	37
3.1	Context de l'Escola Vedruna de Ripoll	37
3.2	Tècniques de recollida d'informació per a l'estudi de cas	39
3.2.1	L'anàlisi documental.....	39
3.2.2	Les observacions	40
3.2.3	L'entrevista.....	41
3.2.4	El qüestionari	42
3.3	Anàlisi temàtic.....	43
3.3.1	Diferents maneres de participació	43
3.3.2	Espais que ocupen les relacions entre família i escola.....	46

3.3.3 La importància de la comunicació entre família i escola	49
3.3.4 L'entrevista: una via de comunicació	53
4 Conclusions	59
4.1 Resultats	59
4.2 Bones pràctiques i propostes de millora	63
4.3 Limitacions	67
4.4 Futures recerques	69
5 Reflexions finals	72
6 Bibliografia	76
Annexos	78

1 Introducció

Si per casualitat, per interès, o vés a saber per quina raó, teniu aquest document a les vostres mans, us proporcionem una aproximació més detallada per tal de conèixer què pretenem fer, per què ho pretenem fer, com ho volem dur a terme, quins són els nostres objectius principals i a quines preguntes volem donar resposta. L'objectiu d'aquest apartat és contextualitzar i presentar-vos el nostre *Treball de Final de Grau* titulat *La relació que s'estableix entre l'escola i les famílies a l'Escola Vedruna de Ripoll*.

Aquest *Treball de Final de Grau* ha estat elaborat per la Clàudia Rubio Gómez i l'Ona Sala Domènech, dues estudiants que cursen el 4t curs del Grau en Mestre d'Educació Primària de la menció d'Educació Inclusiva i Atenció a la Diversitat. La decisió d'originar aquest document conjuntament era quelcom que teníem present des de ja fa temps. L'afinitat i complementació que tenim a l'hora de treballar, les diferents experiències que hem compartit a la menció i les motivacions intrínseques encarades cap a la construcció d'un mateix camí, són diferents motius que ens han portat a prendre aquesta decisió. A més, som molt conscients que la manera en què treballem, ha ajudat a aprofundir més en molts dels aspectes els quals tractem i ens ha ajudat a realitzar un treball molt més enriquidor.

Les inquietuds i motivacions que van fer decantar-nos per aquesta temàtica, sense cap mena de dubte, són algunes de les assignatures que hem cursat durant aquests quatre anys de carrera. Algunes d'elles pertanyents a la menció i d'altres molt lligades. *Família, Escola i Entorn; Psicologia del Desenvolupament, Escola, Sistema Educatiu i Funció Docent; Estratègies de Planificació i Organització de l'Aula Inclusiva i Intervenció Psicopedagògica en els Trastorns del Desenvolupament*; han estat algunes assignatures on s'ha fet esment i/o reflexió sobre la importància de la relació entre família-escola i escola-família. Per tant, el fet d'haver cursat aquestes assignatures va ser un motiu més per acabar de plantejar-nos la direcció del nostre treball.

Les temàtiques que se'ns plantejaven eren moltes, però si realment ens paràvem a reflexionar sobre el que ens ha impressionat més tant en les *Pràctiques I* com en les *II* i en les *III* (les assignatures més valuoses i preades que realment ens han fet copsar la realitat actual), les famílies era un tema cabdal. Al principi, no sabíem cap a on encarar-lo, però l'optativa *La Funció Tutorial. Eines per a la Docència* que hem cursat conjuntament aquest any, ens va acabar d'aclarir cap a on volíem enfocar, acotar i vincular aquesta gran temàtica. De ben segur que un dia o altre acabarem sent tutores

i el vincle amb els familiars serà quelcom més que ens haurà de preocupar com a docents i responsables d'una aula.

El tema que treballarem ens crida l'atenció des de fa molt temps. Al llarg dels dies ens van anar sorgint preguntes al voltant de la temàtica. Principalment, el que més ens ha fet pensar i reflexionar va ser quina hauria de ser la manera d'incloure les famílies dins l'escola. Sovint, molts centres educatius organitzen tallers, xerrades, etcètera, per tal que els familiars de l'alumnat estiguin inclosos a l'escola, però pensem que això no és suficient per desenvolupar i generar una educació que inclogui a la família. A més, en funció de com les persones entenguin la inclusió, entendran i interpretaran les relacions de manera diferent. Per aquest motiu, al llarg del projecte que hem elaborat, hem intentat deixar clara la nostra visió sobre com entenem la inclusió.

Prèviament a l'elecció concreta del tema, el qual treballaríem, vam haver d'acotar molt sobre quins aspectes de la relació família-escola i escola-família volíem incidir de manera més directa i acurada, ja que el ventall de possibilitats que ens permetia tractar aquest tema era molt ampli. Així doncs, vam haver d'anar seleccionant els aspectes que més ens interessaven i sobre els quals coneixíem menys coses per tal que el projecte no es quedés en la superficialitat del que s'ha anat parlant al llarg del grau que hem cursat.

La relació que es manté entre l'escola i les famílies és un tema del qual se'n parla molt i del qual se n'ha escrit molt al llarg dels anys, però la realitat que es viu acostuma a ser molt diferent del que la teoria presenta. Cal tenir molt present que les famílies són un dels agents educatius que influeixen de manera més directa en l'educació dels infants i per tal que aquests tinguin un bon desenvolupament intel·lectual, emocional i físic, els pares i les mares haurien d'entrar en la vida diària dels centres educatius i treballar de costat amb els docents, ja que busquen un objectiu comú: educar la societat més jove de la millor manera possible.

Una de les tasques docents hauria de consistir a escoltar les famílies, però alhora, intentar entendre els seus dubtes i les seves inquietuds envers l'educació que reben els seus fills, per tant, és essencial que la comunicació que s'estableixi entre aquests agents educatius, sigui el més assertiva possible. A part d'una comunicació assertiva, s'ha de generar i crear confiança, ja que llavors, moltes de les relacions que s'establiran seran més positives.

Tenint en compte que hem treballat i intentat donar resposta a les relacions entre dos agents educatius que intervenen i influeixen en l'educació dels infants, hem hagut de

tenir presents diferents elements que poden influir. El que hem hagut de tenir en compte és la diversitat cultural, la classe social, les creences, etcètera, tant de les famílies com dels docents, ja que aquests elements influeixen de manera directa en la manera d'incloure o no, els pares i les mares en la quotidianitat de l'escola. A més, un altre element que no hem deixat de banda a l'hora de conèixer les relacions és el llenguatge que s'utilitza a l'hora d'interrelacionar-se, ja que a vegades, com es parla, com es diuen les coses, entre d'altres, pot afectar a les converses i amb això, a les relacions.

1.1 Objectius

Un dels objectius principals d'aquest *Treball de Final de Grau* és conèixer en profunditat les relacions que estableix l'Escola Vedruna amb les famílies dels nens i nenes. El coneixement en profunditat de les relacions que estableix aquest centre amb les famílies dels nens i nenes, ens ha permès, a partir de la fonamentació teòrica realitzada mitjançant una exhaustiva recerca, elaborar un conjunt de recomanacions (bones pràctiques i propostes de millora). A partir de la recerca teòrica, sorgeixen un parell d'objectius generals més: aprofundir teòricament sobre l'actual paper de les relacions entre família i escola i el paper que han tingut anys enrere i finalment, proposar recomanacions.

Després d'haver contextualitzat què pretenem de manera global, ara farem visibles els nostres objectius específics mitjançant preguntes les quals se'ns plantegen:

- Aprofundir teòricament sobre l'actual paper de les relacions entre família i escola i el paper que han tingut anys enrere
 - Quins són els rols que desenvolupen família i escola en l'educació actual?
 - Quins canvis s'han produït pel que fa a la relació família-escola?
 - Com poden participar les famílies a l'escola?
 - Quines són les dificultats i/o obstacles per establir vincles entre les famílies i l'escola?
 - Quines estratègies i tècniques ens poden ajudar a millorar la qualitat i quantitat de vincles entre família-escola?

- Conèixer en profunditat les relacions que estableix l'Escola Vedruna amb les famílies dels nens i nenes
 - Quins espais i temps ocupen les relacions entre família i escola?
 - Quines són les temàtiques principals les quals es tracten a les entrevistes?
 - Com són les entrevistes tant qualitativament com quantitativament?
- Elaborar un conjunt de recomanacions
 - A partir de la fonamentació teòrica i la investigació de les relacions entre família i centre, a l'Escola Vedruna de Ripoll, ser capaces d'elaborar un conjunt de recomanacions i reconèixer les bones pràctiques perquè augmentin tant qualitativament com quantitativament els vincles.

1.2 Metodologia

A partir d'una perspectiva d'investigació qualitativa, s'han analitzat les relacions entre família-escola i escola-família que s'estableixen a l'Escola Vedruna de Ripoll. Pel que fa a la metodologia emprada a la part pràctica, ens hem centrat a realitzar un estudi de cas en aquest centre. L'estudi de cas tal com el defineixen Dorio, Sabariego i Massot (2012: 310), "s'ha utilitzat àmpliament per comprendre en profunditat la realitat social i educativa".

Les tècniques de recollida de dades que hem usat per recollir la informació han estat: les entrevistes, l'observació, els qüestionaris i l'anàlisi documental del centre en qüestió. Les entrevistes ens permeten tenir diferents punts de vista que tenen les persones entrevistades sobre les relacions entre família i escola. L'observació ens ha donat la possibilitat de tenir un punt de vista general sobre com s'estableixen els vincles entre família i escola. Els qüestionaris ens han servit per tenir una opinió global de les famílies sobre la relació que estableixen amb el centre. Finalment, l'anàlisi documental ens ha servit per conèixer com des d'un punt de vista institucional educatiu haurien de ser les interaccions i les relacions entre família i escola.

S'ha de tenir present, que l'objectivitat de les observacions i de les entrevistes fetes ha estat molt important, ja que llavors i només llavors, les recomanacions proposades estaran fonamentades a partir de la realitat que es viu al centre educatiu i no, creada a partir de les nostres experiències i vivències. És evident que cada persona té un model de relació família-escola i escola-família basat en tot el que ha viscut. Per aquest

motiu, a vegades la subjectivitat a l'hora de parlar de les relacions que es generen és inevitable. D'aquesta manera, a l'hora de desenvolupar la part pràctica del nostre projecte, vam haver d'intentar que les nostres opinions i el que pensàvem no influís a l'hora de jutjar la manera com s'estableixen els vincles, ja que a vegades no són ni millors ni pitjors, simplement són diferents. Tot i així, vam ser conscients que la nostra subjectivitat influïa sobre el món, per tant, l'opinió, va acabar sent present en alguns moments.

Al llarg de la realització del treball, s'ha parlat, entrevistat i observat diferents persones, algunes de les quals, no han volgut donar a conèixer la seva identitat per motius personals i aliens a nosaltres. Per aquest motiu, a vegades només apareixen les inicials dels noms de les persones, en comptes dels noms complets, per tal de mantenir en l'anonimat a les persones que han participat de manera tant directa com indirecta en la confecció del projecte.

1.3 Estructura del treball

Aquest treball gira al voltant de tres eixos: el marc teòric, la part pràctica i les conclusions. El marc teòric està dividit en cinc apartats: el paper de les famílies i els docents en l'educació actual, la relació que s'estableix entre família i escola, les dificultats i/o obstacles per establir vincles entre les famílies i l'escola, les estratègies per contribuir a augmentar el nivell de participació i el grau d'implicació de les famílies i les tècniques de comunicació per contribuir a augmentar el nivell de participació i el grau d'implicació de les famílies.

La part pràctica consta de tres apartats. Primerament, s'explica l'estudi de cas que hem fet a l'Escola Vedruna de Ripoll i contextualitzem el centre. Seguidament, es troben les tècniques que hem utilitzat per a la recollida d'informació. Finalment, es fa una anàlisi temàtic, el qual gira al voltant de quatre eixos, a partir de totes les dades obtingudes amb les tècniques de recollida de dades.

Finalment, després de realitzar la fonamentació teòrica i la part pràctica que són les dues parts principals d'aquest treball, les diferents passes del procés per a la construcció d'aquestes donen lloc a una tercera part molt important: les conclusions.

En les conclusions es fa una anàlisi de tancament sobre la recerca teòrica i la investigació pràctica a l'Escola Vedruna de Ripoll. Es troben els resultats obtinguts de la relació entre família i escola, s'exposen les bones pràctiques i les propostes de millora relacionades amb els vincles entre família i escola, s'expliquen les diferents

limitacions a l'hora de realitzar aquest *Treball de Final de Grau* i, per últim, es proposen futures recerques.

2 Marc teòric

Abans d'endinsar-nos en algunes característiques específiques envers l'educació actual i els agents educatius que constitueixen aquest projecte, incidirem sobre què entenem nosaltres per educació.

L'educació és societat, per tant, cada societat educa en funció de les seves creences, sentiments, ideologies, etcètera. "L'educació és l'acció exercida per les generacions adultes sobre les quals encara no són madures per a la vida social. Té per objecte suscitar i desenvolupar en l'infant un cert nombre d'estats físics, intel·lectuals i morals que li exigeixen tant la societat política com el medi especial al qual està particularment destinat", (Durkheim, 1991: 4). Per tant, entenem que ja des de fa anys, l'educació té unes intencions en funció del lloc i del moment que s'estigui vivint. D'aquesta manera, la forma d'entendre l'educació no ha estat tan diferent com la percebem avui en dia.

Quan parlem d'educació, ens hauríem de plantejar quina escola volem i què és ensenyar avui en dia. Tal com assenyala Mestres (2005), actualment es vol una escola que sigui comprensiva, per a tothom, no discriminatòria, que accepti la diversitat de tots, que socialitzi sense uniformar i sense homogeneïtzar, una escola integradora i pluralista, democràtica i participativa, oberta a l'entorn, etcètera.

Entenem que l'educació no és neutre, sinó que és intencional i segons l'educador posarà el focus en unes intencions o en unes altres. L'objectiu del docent és buscar el desenvolupament integral dels infants i que els alumnes s'autoconeguin al llarg de la vida per tal d'anar-se definint i construint com a ciutadans responsables i crítics de la societat que els envolta. Cal esmentar que l'educació és una relació interpersonal, entre la persona que educa i la persona que és educada, per tant, entre aquests membres hi ha d'haver diàleg, interacció, intercanvi d'opinions, etcètera. En educació intervenen diferents agents educatius i, no només s'ha de fer referència als docents, ja que el context escolar i les famílies, entre d'altres, també influeixen en l'educació dels infants perquè hi ha interacció directa. D'aquesta manera, també participen en la construcció d'aprenentatges i coneixements.

Segons Pujolàs (2004) la intervenció educativa ha de ser personalitzada i personalitzadora. Ha de ser personalitzadora perquè a les aules hi ha persones úniques, irrepetibles i singulars. Per tant, qualsevol agent educatiu ha de voler conèixer sobre les persones que té al davant i ajudar-les a formar-se i a desenvolupar-

se. L'educació també ha de ser personalitzada en el sentit que ha d'adaptar-se a la singularitat dels infants que té davant, és a dir, han d'oferir les ajudes ajustades i necessàries a cada nen segons les seves necessitats i dificultats del moment.

Un cop definit el nostre posicionament pel que fa a què entenem per educació, tractarem alguns temes àlgids sobre l'educació actual i sobre la relació família-escola. El tracte imprescindible d'aquests dos eixos donarà pas al desenvolupament del nostre marc teòric.

2.1 L'educació en crisi?

L'educació en crisi? Això és el que s'especula des de ja fa temps. No hem d'atribuir aquesta crisi només a l'escola, ja que actualment vivim en canvis constants, vivim en l'anomenada societat líquida. "L'accés col·lectiu a tota la informació, l'escurçament de les distàncies i la rapidesa de tot plegat són elements que fan entrar en crisi la idea de l'educació", (Comellas, 2009: 22). Així doncs, l'educació no comparteix la rapidesa ni l'eficàcia dels mitjans de comunicació, per exemple, i no es mesura com un producte, sinó com un procés estable i serè de maduresa, que implica la globalitat de la persona: afectivitat, competències, relacions, comunicació i maneres de respondre a l'entorn.

L'acció de pensar que estem vivint un temps de crisi educativament, pot ser un motiu de distensió atribuïble a les relacions que s'estableixen entre família-escola. D'aquesta manera, és imprescindible focalitzar el treball cap a l'establiment de vincles afectius entre aquests agents. "Las relaciones entre la escuela y la comunidad son contempladas actualmente como un factor de gran importancia en la educación del alumnado. La educación empieza en la familia y se prolonga en la escuela, y una buena educación exige el conocimiento del medio en el que viven los alumnos, así como la representación de éste en la vida escolar", (Garreta i Llevot, 2007: 9).

La relació entre família i escola és una aliança necessària. Que sigui quelcom necessari no repercuteix sobre accions simples i immediates. És a dir, establir vincles és difícil. Això, pot explicar la difícil complicitat entre família i escola. D'aquesta manera, la relació família-escola, és una qüestió pendent?

L'educació comença als nuclis familiars. Arriba un moment en el qual s'afegeix un altre agent educatiu, l'escola, que influirà en l'educació de la societat més jove. L'escola "no ha cambiado tanto como las familias, y que tomada en general también es valorada y prestigiosa, pero en particular; también en cada una de ellas se pueden encontrar diversos climas, más o menos propicios para coger a los recién llegados", (González,

2014: 179). L'educació dels infants en primera instància, gira al voltant d'un triangle el qual es retroalimenta (infants-família-escola).

Segons González (2014: 186), "la escuela y la familia pertenecen a mundos diferentes y conviene mantenerlos como tales. Aquella tiene que preservar la impersonalidad que iguala a los alumnos aceptando y abriéndose a todo tipo de diferencias. La familia, por su parte, se dedica a los suyos, los miman y les da la calidez que el mundo exterior no puede ofrecer". Aquest és un dels motius pels quals els rols no queden del tot definits, ja que cadascun persegueix objectius no comuns. La difícil complicitat entre la família i l'escola ve generada per la singularitat dels nuclis familiars i la uniformitat escolar.

Aleshores, sabent l'existència d'aquesta problemàtica, només falta buscar possibles solucions i dur-les a terme. D'aquesta manera, la societat hauria de desfer-se de la idea que la relació família-escola és una qüestió pendent i començar a treballar per parlar de l'efectivitat d'ella en el present.

És cabdal fer referència al concepte de participació quan parlem de la relació família-escola, ja que una manera d'establir relació és a partir de la participació. Però, exactament, a què fa referència la participació? Pérez (2003) afirma que la participació és un concepte indefinit, ja que la paraula participació s'utilitza amb freqüència com a sinònim d'implicació, actuació o col·laboració. És un concepte al qual s'atribueixen diferents significats i intencions, cadascun dels quals tindrà connotacions diferents.

Pérez (2003) cita a García (1994), el qual parla dels efectes positius de la participació familiar. Els divideix en els tres vèrtexs (fills, pares i professors) del triangle el qual hem esmentat amb anterioritat. Respecte als fills alguns dels efectes són els següents: progrés acadèmic significatiu, major assistència a l'escola, millors hàbits d'estudi i actituds cap a l'escola, etcètera. Respecte als pares alguns dels efectes són els següents: actituds més positives cap a l'escola i el personal escolar, major suport i més compromisos comunitaris, increment del nombre de contactes família-escola, etcètera. Finalment, respecte als professors alguns dels efectes són els següents: major dedicació de temps a la institució, major compromís en el currículum; més centrats en l'alumne, etcètera.

Si la participació és quelcom que desprèn efectes positius envers la relació entre família-escola, s'ha de fomentar. Així doncs, és primordial que aquests agents busquin o estableixin objectius i/o fites comunes per tal d'assolir el gran repte que tenen, educar als infants. Mai no es pot oblidar que es busca el bé pels alumnes i com també es pot veure, la participació produeix efectes positius cap als infants, d'aquesta

manera, la participació és quelcom que l'escola ha de fomentar, ja que afavoreix als processos d'ensenyament i aprenentatge.

2.2 Paper de les famílies i els docents en l'educació actual

Abans de parlar sobre què diu el Departament d'Ensenyament sobre la relació família-escola i sobre la relació que s'estableix entre família-escola als centres educatius, és necessari concretar els rols que han de desenvolupar les famílies i els docents en l'educació actual.

2.2.1 Paper de les famílies en l'educació actual

L'augment de tipologies familiars que hi ha actualment ha produït un gir de 360° pel que fa al paper de les famílies en l'educació. A més, el canvi de la pedagogia educativa, també és un factor que influeix en el rol que han d'adoptar, ja que per una banda, han d'entendre la manera d'educar de l'escola i per una altra banda, han d'ajudar als infants en el seu procés d'aprenentatge.

Tal com hem esmentat, en els últims anys s'ha trencat la tradicionalitat de l'estructura familiar. Els tipus d'estructures familiars influeixen en el rol que adopten els components d'aquestes a l'escola. González (2014) ens presenta tres tipus de famílies ben diferenciades en els centres: famílies preocupades (famílies implicades), famílies totalment despreocupades (famílies «passotes») i famílies preocupades en excés (famílies obsessionades). Cal tenir en compte, que sovint, les classificacions limiten perquè es fan agrupacions molt generalitzades. Tot i així, alhora ajuden a organitzar el pensament. Som conscients d'aquests aspectes i que mai no tot és blanc o negre, sinó que hi ha grisos entremig. D'aquesta manera, acceptem aquesta classificació sabent que hi ha diferents tipus de famílies, que cadascuna d'elles passa per diferents moments a la vida i que això, fa que a vegades el seu rol a l'escola sigui un o un altre.

Pel que fa al primer tipus de famílies, són aquelles que participen directament en l'educació dels seus fills i que estan compromeses amb la comunitat educativa i les activitats que proposen. A més, aquestes famílies sempre assisteixen a les reunions i a les tutories amb els docents, fins i tot, quan no han estat citats prèviament (és la família qui demana les tutories). El seu objectiu és conèixer en tot moment el progrés del nen i col·laborar amb l'escola. Pel que fa a les famílies totalment despreocupades, són aquelles que no participen ni col·laboren amb l'escola. Transfereixen l'acte d'educar als docents, tot i que normalment, no confien en ells, ja que quan sorgeixen problemes defensen en tot moment el seu fill. Finalment, l'últim tipus de famílies que

trobem a l'escola, són les que es preocupen en excés per l'educació dels seus fills, és a dir, assisteixen reiteradament a l'escola i controlen de manera obsessiva les activitats que realitzen els infants. A més, tenen necessitat de reunir-se amb el principal responsable del nen cada setmana. Aquestes actituds de supervisió i control, les transmeten als fills, cosa que provoca que els nens no es desenvolupin amb naturalitat.

Pérez (2003) cita diferents estudis de Flaquer¹, el qual analitza l'evolució i els canvis que s'han produït a la família. Reconeix tres tipus d'estructures familiars: família tradicional institucional, la família nuclear fusional i la família postpatriarcal. Vincula cada tipus d'estructura familiar amb els models de la societat en la qual s'han produït.

Hi ha diferents classificacions pel que fa als tipus d'estructures familiars. De la mateixa manera, també trobem diferents maneres de vincular aquests tipus de famílies amb la relació que estableixen amb l'escola. Nosaltres, bàsicament, ens centrarem en les quals hem esmentat, tenint en compte que totes pretenen explicar-nos el mateix de diferents maneres.

Segons Flaquer (1999: 69), "des del final de la dècada dels 80 i principis de la dels 90 la família ha patit una nova transformació a la qual ha anomenat *segona transició familiar*. Els canvis s'han produït sobretot en la definició i el contingut, i no tant en la forma o estructura, aspectes que ja s'havien modificat". Per exemple, els nous rols són quelcom transcendental que han adoptat un significat totalment diferent.

Sigui com sigui, tots han d'intentar complir els mateixos deures com a pares i mares, per tal d'assegurar un bon desenvolupament i el benestar dels fills i filles. D'aquesta manera, González (2014) ens presenta un seguit de deures o tasques educatives pels pares i mares:

- Que eduquin als seus fills sense por i que s'atreveixin a exercir la tasca de pares.
- Que estableixin límits i normes en les pautes de comportament.
- Que duguin a terme una autèntica pedagogia dels deures.
- Que treballin de manera conjunta en col·laboració amb el professorat.

¹ (1996). "Familia, desigualdad e identidad". *Claves de razón práctica*. P. 46-52.

(1998). *El destino de la familia*. Barcelona: Ariel.

(1999). *La estrella menguante del padre*. Barcelona: Ariel.

Finalment, si quelcom hem de tenir clar, és que actualment qualsevol organització familiar és acceptada socialment. Ho ha de ser, ja que hi ha una gran varietat d'estructures familiars les quals s'adapten de diferents maneres a les escoles. I, és que s'hauria de tractar amb totes elles pel bé de l'educació de l'infant. Tal com diu González (2014), hi ha tantes tipologies de famílies com famílies existeixen. D'aquesta manera, cal conèixer a cada família des de la seva singularitat.

2.2.2 Paper dels docents en l'educació actual

El rol dels docents ha patit alteracions al llarg del temps. Això és degut a l'evolució dels processos d'ensenyament i aprenentatge i a la societat en la qual es viu. Abans fèiem referència a la present crisi pel que fa a l'educació. Ara, parlem del desprestigi del professorat segurament causat, en part, per aquesta crisi. Temps enrere, l'exigència educativa era marcada pel rol totalment autoritari i la tradicionalitat. Actualment, "vivimos en una sociedad en que la educación está sometida a una tremenda exigencia", (González, 2014: 97). És a dir, l'exigència recau sobre la docència. Hi ha hagut un canvi de papers.

Els docents es queixen del poc reconeixement social de la tasca que exerceixen. Això ha causat un gran desprestigi cap a la seva feina. Un parell d'exemples segons González (2014), són els següents: la poca participació en els mitjans de comunicació i la poca vinculació amb articles que tracten temes actuals com el TDAH, etcètera. "Una de las percepciones del profesorado es que los padres no hablan con cariño y respeto sobre la escuela y el trabajo que en ella se realiza y ello provoca un enorme desánimo", (Op.Cit., p.109). Tal com s'ha comentat anteriorment, la pressió per part de les famílies és elevada el qual no és negatiu, el problema ve quan apareix la desconfiança, la poca valoració de la feina del docent i el fet de posar en dubte aquesta tasca educativa.

Actualment, s'estan perdent els valors com són el respecte, l'esforç i la convivència. Per combatre la pèrdua absoluta d'aquests valors, la societat hauria de treballar i posar de la seva part. El principal agent que hauria de reconduir la situació és l'Administració Educativa, ja que "debería posicionarse del lado del profesorado evitando dar muchas veces la razón a los padres por miedo o presiones de los mismos", (González, 2014: 114).

De la mateixa manera que les famílies tenen els seus deures, el professorat també. D'aquesta manera, González (2014), ens presenta un seguit de deures o tasques educatives pels docents:

- Que prenguin consciència de grup i aprenguin a treballar com a tal.
- Que s'eviti al màxim l'excessiva politització dels sindicats.
- Que es treballi de manera prioritària amb els alumnes una pedagogia dels deures.
- Que col·laborin estretament amb les famílies.

Ser mestre a part d'una qualificació acadèmica requereix altres habilitats. “Un buen profesor o maestro tiene que tener el carisma de un presidente del gobierno, [...] la autoridad de un conserje, [...] y las habilidades combinadas de un psicólogo, un payaso, un dj, un pinche de cocina, un puericultor, un maestro budista i un comandante de la KFOR”, (González, 2014: 129). Amb aquestes línies ens adonem que els docents haurien de transformar la seva desmoralització per començar a gaudir de nou la seva vocació i/o professió.

En conclusió, el rol del docent és cabdal en l'educació. De fet, els professors són la clau del canvi, del canvi cap a l'ensenyament i aprenentatge constructivista i cap a la recuperació i millora de la relació família-escola. Hem de tenir present que els infants són el futur de la societat i és gràcies al treball cooperatiu dels diferents agents educatius que es podrà garantir una educació de qualitat i es fomentarà que els infants es desenvolupin en tots els àmbits de la persona.

2.3 Sobre la relació que s'estableix entre família i escola

En aquest apartat aprofundirem sobre diferents aspectes a tenir en compte en la relació que s'estableix entre família i escola.

2.3.1 Els canvis de la relació família-escola des del poder d'educar

“En momentos históricos anteriores, y desde un modelo de familia extensa y de sociedad más homogénea en sus valores, se podía socializar a los nuevos miembros en el seno familiar y la escuela realizaba la segunda socialización”, Oliver (coord.) (et.al., 2010: 32). Amb l'evolució de la societat i conjuntament, amb la de l'educació, s'ha produït un canvi notable pel que fa a la relació família-escola. Actualment i des de la perspectiva d'ensenyament i aprenentatge en la qual ens posicionem, la família és un agent educatiu el qual té un gran pes en l'educació escolar dels nens i nenes. D'aquesta manera, perquè l'educació sigui efectiva, família i escola han de treballar conjuntament per assolir aquest objectiu.

No només l'escola ha perdut autoritat davant les famílies i la seva feina està qüestionada, sinó que també les famílies han perdut autoritat davant els seus fills. L'educació que es donava antigament ja no és factible per a la societat que creix en l'actualitat. D'aquesta manera, això agreuja el problema educatiu. Potser ens hauríem de plantejar com hauria de ser tant la primera socialització com la segona, considerant les generacions que pugem. "Investigaciones recientes nos muestran la necesidad de concienciar a la sociedad de algunos hechos que se están constatando en todas las formas de familia actuales. Debemos señalar la necesidad de reconstruir la capacidad educativa de la familia mediante la recuperación de una autoridad moral en la que las orientaciones educativas tengan su influencia en los niños a través de la afectividad y el diálogo y una confianza disminuida respecto al potencial educativo de los progenitores", Oliver (coord.) (et.al., 2010: 33).

Tant la família com l'escola tenen poder sobre l'educació dels ciutadans. D'aquesta manera, el treball per assolir l'objectiu comú el qual comentàvem amb anterioritat és cabdal. Si s'està qüestionant tant la primera socialització com la segona, una solució podria ser unir-se per acabar apropant-nos a l'assoliment de les fites marcades i no allunyant-nos a partir del distanciament causat per la no relació família-escola?

2.3.2 Principis a tenir en compte i que afecten les relacions entre la família i l'escola

Segons Real (2007: 125) l'objectiu principal de les relacions entre família-escola és "assolir un bon nivell de comunicació amb les famílies, acceptant-les tal com són per poder arribar a compartir el que ens agradaria aconseguir: donar seguretat a les famílies respecte als seus recursos perquè així podran assumir la seva responsabilitat, i que els canvis que es produeixen amb la interacció de la comunitat educativa els doni autonomia". D'aquesta manera, per tal d'assolir l'objectiu principal és necessari conèixer els diferents principis que afecten les relacions entre la família i l'escola.

Primordialment, segons Real (2007), els principals principis són: l'afecte, la participació, el reconeixement a la feina dels pares i l'acceptació dels diferents rols. Pel que fa a l'afecte, els dos agents educatius han de sentir-se estimats sense haver de fer res per merèixer aquesta estimació. Així doncs, s'han d'establir vincles afectius on siguin presents la valoració, l'apreciació, etcètera. Pel que fa a la participació, l'escola ha d'oferir diferents espais i temps per intercanviar informació amb les famílies, ja que si no, no hi hauria gaires possibilitats d'ajudar als alumnes. Per tant, la relació ha de ser real. Pel que fa al reconeixement a la feina dels pares, s'ha de tenir en compte que

l'escola complementa l'educació que les famílies donen als seus fills. El que volem dir amb això és que mai s'ha de qüestionar, excepte situacions límit, l'educació de les famílies. En tot cas, s'ha d'aconsejar moderadament si ho demanen. Per últim, l'acceptació dels diferents rols ha d'ajudar a establir acords entre família i escola per tal que el desenvolupament del nen sigui més favorable.

L'actitud que han d'adoptar els educadors en l'acompanyament de les famílies és cabdal. L'actitud ha de ser d'escolta, reconeixement, natural, espontània i positiva. En aquest procés d'acompanyament segons Real (2007), intervenen diferents aspectes:

- Necessitat d'equilibri i seguretat afectiva i emocional. Necessitat de ser estimats.
- Història personal i familiar que cada membre aporta a la relació. Cultures contextuals.
- Com es viu el rol de pare, mare, educadora.
- Processos d'evolució de les dinàmiques socials. Famílies monoparentals, amb fills d'adopció, de diferents àmbits geogràfics, de diferents creences religioses, de diferents rols familiars, etcètera.

2.3.3 Les representacions educatives dels docents influeixen en la relació amb les famílies

Si quelcom més influeix en la relació família-escola són les representacions dels docents sobre les famílies. Pel que fa a les expectatives de les famílies cap a l'escola, ja hem parlat sobre la pèrdua de confiança i l'excessiva exigència que deixen recaure sobre la tasca docent.

Generalment, els docents tenen una imatge negativa sobre les famílies. S'ha generat una cuirassa que ens obliga a augmentar la qualitat i quantitat de vincles pel que fa a la relació família-escola. Tot i que hi ha aspectes positius i les famílies sovint es mostren receptives a les trobades tant informals com formals amb els mestres, hi ha un buit pel que fa a l'actitud que les famílies mostren cap a l'escola. Això pot ser una de les causes sobre la millor o pitjor relació que s'estableix entre aquests dos agents educatius.

Les relacions entre família i escola (Pérez, 2003) cita diferents autors els quals han fet diferents estudis i investigacions sobre les representacions dels docents cap a les

famílies. Els perfils dels docents determinen les representacions i com a conseqüència les interaccions entre família i escola. Els perfils els quals cita estan distribuïts en quatre grans grups: els docents minimalistes, els docents polivalents, els docents individualistes moderats i els docents informals. Com ja s'ha esmentat amb anterioritat, les classificacions organitzen el pensament, però alhora són molt generals.

Els docents minimalistes es caracteritzen per mantenir els contactes mínims imprescindibles. Es mostren poc sensibles a treballar conjuntament amb les famílies dels alumnes i obrir l'escola als pares. D'aquesta manera, s'entreu que tenen una visió tradicional del treball educatiu i de la tasca com a docents.

Els docents polivalents proposen a les famílies diferents formes de participar i de relacionar-se, tant en l'àmbit individual com en el col·lectiu. Es mostren molt oberts a la participació familiar dins l'escola. És a dir, tenen una visió més moderna i actual sobre les relacions amb els pares i mares dels alumnes.

Els individualistes moderats separen les funcions de la família i les de l'escola: consideren que l'educació correspon als pares i la instrucció als docents. Reconeixen la necessitat de coordinació amb els pares i les mares dels alumnes. Mostren una certa reticència davant la presència de les famílies dins l'escola. És a dir, són conscients de la necessitat de comunicació, però no sempre desenvolupen aquesta pràctica.

Els docents informals no veuen clar el límit que separa les funcions familiars de les de l'escola i no mostren intenció d'atorgar cap pes o responsabilitat als pares i a les mares dins del centre educatiu. No solen convocar entrevistes individuals ni reunions grupals, encara que, de vegades, organitzen trobades col·lectives de caràcter informal. A l'escola tenim nens i nenes els quals són singulars. D'aquesta manera, la necessitat de trobades individuals per progressar cap al desenvolupament integral de cada nen i nena és molt important.

Aquests diferents perfils com ja hem comentat estan condicionats per les representacions educatives que tenen els docents. Des de la perspectiva constructivista, els pares són un agent cabdal en el procés d'ensenyament i aprenentatge. D'aquesta manera, l'escola hauria de proposar diferents formes de participar i de relacionar-se, tant en l'àmbit individual com en el col·lectiu. També s'hauria de mostrar oberta a la participació familiar dins l'escola. Així doncs, el model que més s'ajusta a aquesta manera d'interaccionar és el polivalent.

2.3.4 Maneres d'establir relacions amb les famílies

Qualsevol tipus de vincle interpersonal que s'estableixi comporta diferents maneres d'establir relacions. Així doncs, la relació família-escola es veu afectada. D'aquesta manera, podem dir que els docents tenen diferents maneres d'aproximar-se a les famílies. Actualment, tal com hem esmentat anteriorment, vivim en una societat que canvia constantment i, per tant, "la escuela y las familias se enfrentan a retos nuevos que han de ser superados con la contribución de todos. Para que esto sea posible hay que aproximar posturas. Familia y escuela están llamadas a colaborar en la educación de los futuros ciudadanos", Oliver (coord.) (et.al., 2010: 36).

És primordial que família i escola intentin entendre's per tal d'aproximar-se i que estableixin la màxima quantitat de vincles amb la màxima qualitat possible. Tot i això, cal tenir en compte que cada família i cada centre educatiu és un món, però "tienen en común una finalidad que comparten y esa les aboca a conocerse y tener que trabajar juntos", Oliver (coord.) (et.al., 2010: 41). A part d'entendre's per aproximar-se, també és molt important que es respectin mútuament, ja que així el vincle que es creï serà de confiança. "El establecimiento de formas de comunicación conscientes, estables y suficientes para las familias, así como la accesibilidad de la escuela a las peticiones espontáneas de los padres, facilitan el conocimiento de la tarea que la escuela realiza y el conocimiento de la vida y del estilo educativo familiar", (Escayola, 1994: 77).

Les interaccions entre família i escola poden donar-se en espais formals o informals. Pel que fa als espais formals, segons Pérez (2003) es caracteritzen per ser espais organitzats, estructurats i planificats que es donen dins de la institució escolar. Cal esmentar que les trobades formals acostumen a ser col·lectives (AMPA, Consell Escolar, etcètera), exceptuant els casos en què la interacció es dona entre el tutor i la família. Els espais informals són aquells on es produeixen interaccions entre les famílies i els docents, sense estar estructurades formalment, són la base per a futures participacions en altres nivells.

Tant en les interaccions que es donen als espais formals com en les que es donen als espais informals, hi ha d'haver sempre present una comunicació de caràcter constructiu, i ha d'estar permanentment oberta. Però, sembla que la realitat queda bastant lluny de la teoria, perquè aquest diàleg és sovint difícil i, fins i tot, a vegades és inexistent.

2.3.5 Participació

Tal com hem anat esmentant, la participació de les famílies és quelcom que s'ha de fomentar i potenciar, intentant que sigui sempre una participació real, és a dir, que sigui observable a diferents nivells. “Los padres y las madres tenemos diversas maneras de participar en los centros escolares. La familia puede participar en la vida y gestión de los centros docentes tanto de forma individual, a través de las tutorías, como de forma colectiva, a través de las asociaciones de madres y padres”, (Montañes, 2007: 61). S'ha de tenir en compte que la manera de participar en la vida escolar pot adoptar diferents formes i es pot dur a terme en diferents moments.

Pel que fa a la participació individual de les famílies als centres educatius, “la relación de los tutores y tutoras con las familias del alumnado se lleva a cabo habitualmente a través de entrevistas individuales, que se realizarán previa cita”, (Montañes, 2007: 62). Aquest tipus de participació individual és necessària i imprescindible alhora, ja que els pares i les mares han de conèixer l'evolució a nivell d'aprenentatge dels seus fills, però també han de saber com es desenvolupa l'infant a altres nivells com poden ser el social, l'emocional, el personal, etcètera. D'aquesta manera, al llarg del curs educatiu s'haurien de dur a terme diferents trobades individuals amb les famílies.

La participació col·lectiva és aquella en què, “la participación de las familias puede hacerse a través de sus entidades representativas, las asociaciones de madres y padres del alumnado (AMPA), lo que permite abordar de manera colectiva los problemas y organizar soluciones y actividades para conseguir unos fines comunes”, (Montañes, 2007: 61). La participació de les famílies no sempre ha de ser de manera directa amb el tutor, sinó que a vegades i a l'hora de tractar certs temes és preferible recórrer a les associacions i entitats que representen tot el conjunt familiar per tal que sigui més fàcil arribar a solucions i/o acords.

2.3.5.1 Models de participació de les famílies a l'escola

Els models de participació pretenen fer referència a la manera en la qual poden participar i col·laborar els pares amb els centres en els quals estudien els seus fills. Per tal que aquests models siguin efectius l'escola i més concretament, els docents, han de mostrar-se receptius i han d'intentar facilitar l'entrada de les famílies dins del centre. González (2014) ens presenta diferents modalitats de col·laboració:

- La tutoria.
- L'AMPA.

- El Consell Escolar.
- Les Escoles de Mares i Pares.

La tutoria consisteix a intercanviar informació sobre l'alumne. Com que l'horari en què s'acostumen a realitzar les tutories és de difícil accés per les famílies, ja que treballen, els docents han de flexibilitzar el seu horari. L'entrevista individual i la reunió grupal tenen cabuda en la tutoria. Pel que fa a l'entrevista individual, es pot dur a terme per parlar d'un problema personal o sobre un problema acadèmic. Pel que fa a la reunió grupal, s'acostuma a convocar a principi i a final de curs. La seva finalitat és informar sobre el treball que es realitzarà durant l'any i per fer una valoració final. El contacte informal diari també és una espècie de tutoria. Aquest tipus de contacte serveix per intercanviar informació puntual. Se sol donar a l'entrada i a la sortida de l'escola.

L'AMPA és el principal representant de les famílies dins l'escola. Per aquest motiu, és l'agent educatiu que més participa en la vida escolar. "Las AMPAS son las que realmente pueden y deben intervenir en muchos de los aspectos de la vida de un centro educativo", (González, 2014: 59). Per tal que aquesta intervenció tingui un autèntic valor, els docents han de defensar la seva participació i col·laboració.

"El Consejo Escolar es el principal instrumento para que toda la comunidad educativa pueda implicarse de manera directa en la toma de decisiones del Centro Educativo", (González, 2014: 69). Així doncs, la tasca del Consell Escolar ha d'anar encarada a participar directament dins la vida del centre educatiu.

L'Escola de Pares i Mares consisteix en un espai en el qual es poden intercanviar experiències i reflexionar sobre quines són les millors estratègies educatives a l'hora d'educar els infants.

2.3.6 Com ha de ser el diàleg entre les famílies i l'escola?

Els docents han de dominar l'habilitat comunicativa, ja que és la base de qualsevol relació. Per desenvolupar una comunicació efectiva i que millori la relació entre família-escola s'han de tenir en compte diferents aspectes. González (2014) destaca els següents:

- **No podem esperar que tots pensin com nosaltres.** S'ha de comprendre que tothom té punts de vista diferents sobre com s'hauria d'educar. Les diferents generacions han estat educades de maneres diferents, per tant, tothom tindrà

representacions diferents. A més, cal incidir sobre la singularitat dels esquemes mentals els quals fan que tothom vegi la realitat de manera diferent.

- **La sinceritat és l'ànima de tot diàleg.** En qualsevol acte comunicatiu hauria de predominar la sinceritat. La veritat és cabdal, això no significa que diguem tot el que pensem.
- **Dialogar no és parlar sinó saber escoltar.** Dialogar no només implica l'acte de parlar sinó que també implica una habilitat receptiva, l'acte d'escoltar, el qual s'hauria de desenvolupar i potenciar en qualsevol intercanvi comunicatiu.
- **No hi ha pitjor sord que el que no vol escoltar.** S'ha d'aprendre a escoltar en comptes d'estar sempre a la defensiva. A vegades, s'ha de cedir i intentar entendre i acceptar el que els altres ens volen transmetre.
- **La veritat no és un monopoli de ningú.** L'aprenentatge és continu i present al llarg de la vida. D'aquesta manera, sempre es pot aprendre dels altres.
- **Tots tenim dret a equivocar-nos.** Sovint ens equivoquem i hem d'acceptar els errors. Errar és de savis. Si els adults no accepten les seves errades, no podem esperar que els infants ho facin.
- **El diàleg suposa una actitud d'acolliment interior.** Quan dialoguem amb els altres s'han d'intentar evitar possibles malentesos per tal d'actuar de manera objectiva. Tots alguna vegada ens hem equivocat i el perdó és un valor que s'ha de potenciar.
- **Capacitat per saber cedir.** Si es vol aprendre a través del diàleg, no sempre es pot imposar l'opinió pròpia, a vegades s'ha de cedir intentant evitar confrontacions entre els interlocutors.
- **Envair amb les nostres preguntes intempestives la intimitat de l'altre no és dialogar.** A l'hora de comunicar-nos s'ha de defugir de les preguntes que envaeixen la intimitat de l'altre.
- **Vivim esclaus del temps.** En els intercanvis comunicatius amb els tutors s'ha de tenir clar que hi ha qüestions que s'han d'obviar.

2.3.7 Compartir l'educació

L'educació és un repte comú entre les famílies i l'escola. En l'assoliment d'aquest repte "un dels aspectes en els quals hi ha més debat i discrepàncies a la societat i dificultats en el diàleg entre la família i l'escola, és en la manera com valorem l'autoritat i les relacions afectives en els dos contextos on s'educa les criatures", (Comellas, 2009: 92). Aquí, entren en joc, les representacions mentals que cadascú té envers els límits i les normes.

Pel que fa a l'autoritat dels docents, la relació asimètrica és quelcom cabdal. De fet, potser és la tasca més difícil de la docència. Els docents han de ser capaços de generar un clima de confiança i benestar assumint la responsabilitat i no oblidant la relació asimètrica amb els seus alumnes. Cal afegir, que les famílies han de donar suport a aquesta autoritat i establir els seus límits i normes com a agents socialitzadors. D'aquesta manera, "és fonamental que l'autoritat i les pautes amb les quals es concreta siguin tan compartides en el si de la família com entre la resta de persones adultes que s'encarreguen de l'educació. Malgrat que hi pugui haver una certa variabilitat de matisos i de formes, és important que hi hagi una manera de reaccionar i uns punts de coincidència en situacions en les quals cal exercir-la", (Comellas, 2009: 102).

Amb l'afecte passa absolutament el mateix, ha de provenir tant de l'escola com de la família, ja que els vincles afectius permeten establir el diàleg i realitzar la valoració personal de les criatures. Encara que la família i l'escola tinguin límits i normes diferents i maneres pròpies de donar afecte als infants, és necessari que ambdós es coordinin. S'ha d'intentar no representar cap contradicció entre les dues institucions per tal de no generar confusions als infants. Família i escola han d'anar de la mà. L'escola ha de saber com es treballa a la llar amb els nens i nenes. De la mateixa manera, la família ha de conèixer com es treballa a l'escola, les restriccions que es posen, etcètera.

L'escola necessita la col·laboració de les famílies per realitzar la tasca educativa i per tal d'intentar garantir el procés educatiu dels infants. Els docents volen que les famílies col·laborin, però en la mesura exacta. Les maneres de col·laborar que tenen les famílies es posicionen als dos pols, "participan en exceso tratando de dirigir los procesos de enseñanza, cosa que el profesorado trata de impedir, o bien se abstienen de participar en la vida del centro docente", Oliver (coord.) (et.al., 2010: 34).

Els docents no poden educar els infants si les famílies no participen i/o comparteixen objectius educatius comuns. D'aquesta manera, és important "conocer lo que ambos pretenden porque es la clave del progreso escolar para ese alumno o alumna", Oliver (coord.) (et.al., 2010: 35).

La família i l'escola haurien de tenir la necessitat de fer-se costat i d'ajudar-se pel que fa al procés educatiu dels infants. Com hem anat esmentant, és imprescindible que aquests dos agents educatius tinguin els seus propis objectius però que coneguin i intentin no desvincular-se massa del que pretén l'altre. És a dir, s'han de buscar punts de connexió amb allò que es vol assolir. Si més no, ja es té un punt de partida i, és que la institució escolar i familiar volen que els nens i nenes es desenvolupin a tots els nivells. D'aquesta manera, és cabdal que família i escola col·laborin i treballin de manera conjunta en tot moment, però intentant no interferir la tasca que realitza cadascú. Així doncs, "ni la escuela puede educar en soledad ni la familia lo puede hacer por sí sola. Es necesaria la cooperación para conseguir lo que podríamos llamar «éxito escolar». [...] Los intereses conjuntos han de confluir en lugar de separar", Oliver (coord.) (et.al., 2010: 36).

2.4 Dificultats i/o obstacles per establir vincles entre les famílies i l'escola

Sovint, es parla de les dificultats o de la manca de participació de les famílies per assistir a les convocatòries de l'escola. Sorgeixen temptatives, per part del centre docent, d'organitzar les trobades en diferents franges horàries per millorar-ne l'assistència.

En moltes ocasions, el centre intenta informar-se sobre quines són les millors hores i els tòpics d'interès que s'ajusten a les famílies per tal d'intentar incrementar la participació. Tot i això, les relacions entre les famílies i l'escola no milloren. Així doncs, cal que l'escola informi des d'inici de curs de la importància i la necessitat d'un treball conjunt per al desenvolupament integral dels nens i nenes.

Les causes que desencadenen les diferents dificultats i/o obstacles per establir vincles entre les famílies i l'escola han de ser detectades. Aleshores, se serà capaç de buscar i trobar una via adequada la qual disminueixi les dificultats i, per tant, la relació entre família i escola millorarà augmentant la quantitat i la qualitat de vincles entre els agents implicats.

Cal canviar la mentalitat, no pot ser que la flexibilitat horària de les famílies depengui de la necessitat que se'ls presenti. Si hem d'anar a comprar un mòbil, un ordinador, etcètera; hem d'anar al metge; hem d'anar a fer un pagament a Hisenda; sempre trobarem el moment per rebre aquesta ajuda professional. En canvi, si ens situem en el camp pedagògic, trobar aquest moment sempre comporta més complicacions. Algunes de les raons que donen les famílies per trobar el moment del qual parlem són: ens llevem massa d'hora, és hora de sopar, no puc demanar sortir abans de la feina, tampoc entrar més tard, etcètera. Segons Comellas (2009: 126) "possiblement, caldria parlar de la visió diferent que tenen les famílies sobre la necessitat de realitzar aquestes trobades, del valor que donen al fet de compartir inquietuds, idees o interessos amb l'escola, de la repercussió pràctica que tenen les reunions en el propi fill o filla o en la família, o de les repercussions positives i negatives que tenen en les actituds educatives de la llar segons si s'hi participa o no".

González (2014) concreta les causes de la no participació per evitar caure en generalitzacions.

- **Absència de pertinença a la comunitat educativa.** A causa de la societat líquida en la qual vivim les famílies cada vegada es preocupen més per la individualitat i el present dels seus fills i filles i no per la comunitat educativa en general. A vegades, aquesta societat en la qual la crítica és present en tots moments fa que sigui l'escola la que tanqui les portes perquè no pugui ser repercutida negativament.
- **Desconeixement i falta d'informació.** Moltes famílies no participen perquè desconeixen el que poden fer. És a dir, no saben els horaris d'atenció, la normativa, no els faciliten els recursos adequats, etcètera. D'aquesta manera, l'escola ha de treballar per formar i informar els pares i mares, intentant replantejar estratègies de convocatòria i de treball que es desenvolupin amb ells i elles.
- **Despreocupació.** La societat en la qual es viu actualment, ha accelerat el pas de les etapes. Molts pares i mares a l'etapa d'Educació Primària ja estan abatuts i dimiteixen com a pares. Aleshores, això provoca que la seva implicació i participació en l'escola sigui mínima perquè pensen que ja no hi ha res a fer.
- **Desmotivació.** La persistent crítica de la societat cap a l'educació fa que el professorat contraargumenti dient que són els i les docents els que han estudiat educació i que són ells i elles els que hi entenen. Aquesta situació

provoca que els pares i mares que ja es consideren inexperts en qüestions educatives no s'atreveixin a argumentar res als docents.

- **Dificultat per conciliar vida laboral i familiar.** El ritme de vida actual que porten els pares i mares és caòtic, per aquest motiu és molt difícil de compaginar amb la vida escolar. Als pares i mares se'ls exigeix molt laboralment i també se'ls demana que compleixin amb les tasques escolars que impliquen als seus fills i filles. Es pot entendre que acabin desbordats però s'ha de trobar el moment per mantenir petites trobades i reunions. El mestre ha de facilitar molt la trobada d'aquests moments. Cal especificar que hi ha famílies que disposen del temps necessari i, tot i així, no participen ni col·laboren.
- **L'escola, a vegades, no accepta a les famílies dels alumnes tal com són.** Sovint, els punts de vista de l'escola i de les famílies divergeixen i això provoca desacords entre aquests dos agents educatius. Aquest factor pot influenciar a la quantitat i qualitat de vincles entre la família i l'escola.

Aquestes són algunes de les causes de la no participació de les quals ens parla González (2014). Tot i així, podríem trobar-ne moltes més. El més important és trobar estratègies efectives perquè la participació augmenti progressivament. En comptes de buscar culpables, hauríem de buscar les formes amb les quals els pares i les mares puguin participar amb l'escola i a l'escola. Per tal que la presència sigui evident hi ha d'haver coordinació i complementació amb els professionals de l'educació. D'aquesta manera, es beneficiarà tant als nens i nenes vistos com a fills i filles com als nens i nenes vistos com a alumnes.

2.5 Estratègies per contribuir a augmentar el nivell de participació i el grau d'implicació de les famílies

Les estratègies han d'iniciar-se abans de la preinscripció. El primer contacte que les famílies establiran amb el centre serà a través del director o directora de l'escola. En el moment de la preinscripció, el centre ha de donar informacions personalitzades sobre la seva línia pedagògica i els serveis que ofereix. En el moment de la matriculació s'ha de realitzar una visita individual amb cada família dels nens i nenes admesos. En aquesta trobada han de ser presents tant el director o directora del centre com el tutor o tutora. La principal finalitat d'aquestes trobades i xerrades és acollir a les famílies per conèixer-se i iniciar una relació compartida i participant. Aquests moments són els idonis per intercanviar dubtes, preguntes, inquietuds, etcètera, i el més important,

començar a establir un vincle amb la família el qual s'haurà d'anar desenvolupant per així, aconseguir un clima de calma, afectivitat i complicitat durant l'escolarització del nen o nena.

Un cop el nen o nena ja forma part de la comunitat escolar és transcendental la relació que els pares i mares estableixen amb el tutor o tutora. És essencial que es realitzi una primera trobada en la qual s'iniciï una relació basada en l'acceptació i la confiança. Aquest primer contacte servirà per parlar de la necessitat de col·laborar conjuntament per a la correcta adaptació de l'infant al centre. També per donar tota la informació necessària per iniciar el curs. Durant el curs escolar els contactes han d'existir per tal de poder comentar amb calma, compartir aprenentatges, comentar dubtes, manifestar necessitats, conèixer el fer individual i la relació envers l'altre, arribar a acords, valorar el progrés integral del nen, etcètera.

El tracte diari és molt important. A les entrades i sortides de l'escola es donen petits intercanvis comunicatius. Es parla de situacions quotidianes, que passen en el dia a dia a l'escola o fora d'ella.

Aquestes estratègies que acabem de comentar per afavorir una bona comunicació de tota la comunitat educativa són a nivell de relacions individuals. També en trobem a nivell de relacions col·lectives. Aquestes trobades col·lectives es poden donar entre educadors i famílies de l'aula, educadors i infants i finalment, famílies i AMPA. Pel que fa a les reunions d'aula s'acostumen a realitzar a l'inici de curs per establir vincles amb les diferents famílies. És necessari exposar què es farà durant el curs i intentar captivar la motivació dels pares i mares. Ells podran transmetre tota la informació als fills i filles. Els docents s'han de donar a conèixer i sobretot, no mostrar gens de por a ensenyar i explicar l'aprenentatge què faran els nens i nenes.

Seria interessant que els docents mantinguessin reunions amb els pares aproximadament cada dos mesos. L'objectiu és comentar el procés d'aprenentatge de la classe en general, mostrar els aprenentatges dels nens i nenes, etcètera. D'aquesta manera, el lligam entre aquests dos agents educatius seguirà creixent quant a quantitat i qualitat.

Els pares i mares a partir de l'AMPA poden implicar-se i participar en la vida escolar de dues maneres. Les famílies poden ser membres actius de l'AMPA, participar en les activitats que aquest mateix proposa o bé, participar en ambdues.

És bo que la docència realitzi petites xerrades amb els nens i nenes, tant de manera col·lectiva com individual, “amb especial atenció als aspectes interactius afectius, primant experiències positives, sentir-se estimat, respectat per a poder gestionar l'ansietat, la por, la incertesa”, (Real, 2007: 130).

Tot i l'esment de diferents estratègies per fomentar i millorar els vincles comunicatius amb les famílies, és possible que es doni el cas que tot i així, continui havent-hi famílies que no participin ni col·laborin amb la vida diària del centre educatiu. En aquests casos és aconsellable que els docents intentin crear el lligam adequat a través de concertar entrevistes i/o petites trobades individuals amb aquests agents educatius. En aquests moments, doncs, serà l'educador qui haurà de fer el primer pas per transmetre i fer entendre a la família de la importància que tinguin comunicació, però sobretot relació, ja que com s'ha anat esmentant, en aquests lligams també hi ha implicat l'alumnat de manera molt directa. En funció dels docents i dels diferents centres educatius podem trobar més estratègies que afavoreixin la comunicació amb les famílies, ja que cada agent educatiu és diferent i singular i les situacions quotidianes que es viuen a la comunitat escolar són diferents. Per aquest motiu, a vegades cal buscar noves estratègies per donar resposta a les necessitats individuals. Hi ha molts llibres que comprenen solucions per aquestes situacions. De totes maneres, cada situació és diferent i, per tant, les solucions que donen els llibres possiblement no són tan concretes. L'ajuda dels especialistes del centre també poden servir per donar respostes a aquests conflictes.

2.6 Tècniques de comunicació per contribuir a augmentar el nivell de participació i el grau d'implicació de les famílies

Hi ha moltes tècniques de comunicació i aspectes a tenir en compte per generar un clima de confiança amb les famílies. Es poden posar en pràctica totes les estratègies de les quals hem parlat a l'apartat anterior, però si en les trobades i entrevistes la comunicació no és assertiva i genera conflictes, en comptes de donar passes cap endavant, les donem cap enrere.

En aquest apartat s'exposen una sèrie de tècniques i aspectes i/o factors a tenir en compte perquè les entrevistes i reunions afavoreixin tant al nen o nena com al professor i família. Hem de tenir clar que entrevistar-se és necessari per entendre's. També que una entrevista no és una petita xerrada en la qual s'anirà a passar l'estona, és una xerrada formal en la qual es va a parlar de quelcom concret. “Una charla de café puede ser como una barca de remos balanceándose plácidamente en un lago:

ahora remo yo, ahora remas tú, ahora vamos a la deriva o nos paramos si nos apetece descansar y gozar del paisaje y la intimidad", (Albaladejo, 2009: 11).

Albaladejo (2009) esmenta deu errors que se solen tenir en una entrevista. Són errors els quals es poden evitar, però primer hem de ser conscients de fer-los. Per això va molt bé fer autocrítica de les entrevistes que s'han tingut. Els errors són els següents:

- La no programació de l'entrevista i intercanvis causals.
- No concretar la durada de l'entrevista. És a dir, començar-la i no saber quan durarà.
- Només una part dels interlocutors de l'entrevista sap quant durarà.
- L'escenari on es produeix l'intercanvi comunicatiu és l'aula ordinària o, no és l'adequat.
- L'entrevista s'interromp sovint per diferents motius.
- Situar-se al lloc oposat de l'interlocutor en una taula rectangular.
- Estar d'esquena a la porta i no veure qui entra.
- Canviar d'escenari durant l'entrevista.
- El lloc de l'escenari no està net i ordenat.
- Respondre al mòbil o telèfon durant l'entrevista.

Un cop vist el que no s'ha de fer, simplement cal capgirar les frases i obtindrem quins aspectes poden ser positius i rellevants a l'hora de realitzar una entrevista. Això pel que fa a aspectes generals. Després, centrant-nos en quelcom central en l'entrevista, cal tenir en compte molts aspectes envers la comunicació (parla i escolta).

Pel que fa a l'escolta sempre ha de ser empàtica. Com a docents s'ha d'entendre que els pares i mares viuen situacions molts difícils, que per ells els seus fills i filles són el més important que tenen. Aleshores, els mestres sempre han d'entendre les possibles frustracions davant de determinades situacions. També mai no els han de treure la raó ni desacreditar. Com a professionals, es pot descriure i reconèixer la realitat però, la comunicació ha de ser neutre, les opinions personals, a no ser que siguin els pares que les demanin, han d'evitar-se. Per tant, és important intentar quedar-se al marge sense dir a la família el que ha de fer, ja que ser professional vol dir saber posar

distància. No es pot sortir del rol del mestre, no es pot substituir als pares a les funcions que els pertocuen. Més que aconsellar, l'objectiu de les entrevistes hauria de ser ajudar a pensar.

Pel que fa a la parla s'ha de tenir molta cura. El docent ha de fer preguntes i interessar-se sobre les preocupacions i inquietuds de les famílies. Ha d'intentar comprendre com se senten les famílies. El to de veu ha de ser suau, mai no alt i desafiant. Tot i així, sí que ha de ser contundent. Les paraules que el docent transmet a les famílies han de ser creïbles i tenir sentit dins la conversa. La conversa ha de ser concreta, mai no s'ha de generalitzar. Quantificar els objectius i els resultats, felicitar i donar reconeixement positiu, expressar els propis sentiments, oferir col·laboració i tenir perspectiva de futur són aspectes importants.

La comunicació ha de ser assertiva i perquè ho sigui segons Albaladejo (2009) ha de seguir els següents principis:

- Respectar-se a un mateix.
- Respectar als altres.
- Ser directe.
- Ser honest.
- Saber controlar les pròpies emocions.
- Saber reconèixer i respectar les emocions dels altres.
- Saber dir "no".
- Saber escoltar.

A la parla i a l'escolta la comunicació no verbal és imprescindible, tant per aconseguir una comunicació assertiva com perquè les famílies se sentin escoltades. "La mirada debe ser directa y detenerse algunos breves instantes en los ojos, que no creen barreras físicas entre los participantes de modo que corporalmente la actitud no sea rígida y la expresión facial sea afectuosa", (Albaladejo, 2009: 12).

Finalment, sempre hi ha d'haver una fitxa de registre de les entrevistes. Això permet al tutor mantenir la relació i el seguit d'acords sense haver de recórrer a la memòria, i

La relació que s'estableix entre l'escola i les famílies a l'Escola Vedruna de Ripoll

també és útil per al tutor de cursos vinents. En aquests registres s'ha de defugir dels etiquetatges i de les percepcions subjectives.

3 Part pràctica

La part pràctica consta d'un estudi de cas a l'Escola Vedruna de Ripoll. L'elaboració d'aquest estudi està fet a partir de diferents tècniques de recollida d'informació. L'estudi s'ha dut a terme al llarg d'una setmana, concretament, als matins. Les tècniques de recollida d'informació que hem utilitzat han estat l'anàlisi documental, les observacions, les entrevistes i els qüestionaris. Després de la recollida d'informació vam fer el buidatge per tal d'obtenir certes conclusions sobre els vincles entre família i escola. Aquestes dades i conclusions ens van portar a elaborar certes recomanacions i el que suposarien aquestes pels que fa als vincles entre centre i família.

3.1 Context de l'Escola Vedruna de Ripoll

L'Escola Vedruna de Ripoll és un centre concertat per la Generalitat de Catalunya, això significa que tot i que la iniciativa de la seva creació és privada, se sosté amb fons públics perquè en la pràctica esdevé un servei públic. El col·legi va ser fundat l'any 1860 per la Congregació de Germanes Carmelites Vedruna com una escola per a nenes en una època en què l'estat només escolaritzava nens. Des dels anys 80, l'escola acull ambdós sexes i ofereix a les famílies serveis educatius des dels zero fins als setze anys que és l'edat en què finalitza l'escolarització obligatòria. És l'únic centre concertat de la comarca que ofereix l'educació dels 0 fins als 16 anys. A l'Escola Vedruna acudeixen alumnes bàsicament de Ripoll, però també d'altres localitats properes com Campdevàrol i Sant Joan de les Abadesses.

El centre acull a alumnes de Llar d'Infants (etapa no concertada), alumnes d'Educació Infantil, Primària i ESO (etapa concertada). L'escola té una línia des de la Llar d'Infants fins a 6è de Primària i dues a l'ESO, exceptuant 4t d'ESO que només en té una. A part dels serveis educatius, hi ha altres ofertes de serveis com són: el menjador, extraescolars i casals de vacances (Setmana Santa, Juliol i primera setmana de setembre). A més, hi ha servei de matinal, és a dir, aquells que ho desitgin poden portar els fills a l'escola a les 8h del matí. L'horari lectiu de l'etapa d'Infantil i de Primària és de dilluns a divendres de 9h a 13h al matí i de 15h a 17h a la tarda.

El claustre de professors vetlla per estar al dia, tant en els aspectes didàctics i metodològics com en els equipaments tecnològics de l'escola. D'aquesta manera, a l'Educació Secundària Obligatoria s'utilitzen llibres de text digital i llibres de text en paper. Pel que fa a l'Educació Infantil, utilitzen tauletes electròniques que comparteixen els tres cursos de l'etapa. Finalment, a Primària utilitzen *Chromebooks*

almenys una hora diària i en qualsevol àrea amb l'objectiu de fer més significatius els aprenentatges escolars. L'Escola Vedruna, també participa en el projecte d'Escola Verda i a l'ILEC.

L'estil educatiu pretén, a través de la reflexió i del diàleg permanent, buscar les iniciatives pedagògiques més vàlides per aconseguir que els alumnes puguin esdevenir ciutadans amb una formació global que els permeti adaptar-se a un futur incert, però també, ple d'oportunitats. Fomenten un clima familiar i proper, que cerca la implicació dels alumnes i les seves famílies.

La pedagogia Vedruna, *pedagogia de l'amor*, té un estil propi que gira al voltant d'un eix: la valoració de la persona i de les relacions interpersonals en un clima familiar, senzill, proper i alegre, com a experiència educativa fonamental. Així doncs, pretenen fomentar i potenciar una educació personalitzada i personalitzadora per a cada infant i per a cada família que participen de la vida del centre.

El català és la llengua vehicular de l'escola, tot i això, s'imparteix la llengua castellana com a segona llengua. Els alumnes també aprenen l'anglès com a llengua estrangera.

L'acció educativa del centre respecta els següents principis bàsics:

- Escola catalana: com a llengua pròpia i vehicular d'ensenyament i aprenentatge.
- Escola cristiana i pluralista: respecten les diferents maneres de pensar i és oberta a tothom.
- Eduquen per a la llibertat, la responsabilitat i per a l'adquisició d'hàbits i conductes.
- Escola coeducadora i no sexista: eduquen per a la convivència i el respecte als altres basant-se en la coeducació sense cap mena de discriminació per raça i/o sexe.
- Educació solidària i tolerant: fonamentada en els valors de la justícia, la solidaritat i la no discriminació.
- Educació integral: a l'escola descobreixen en el treball, les aptituds de cadascú aprenent a desenvolupar totes les capacitats personals i a respectar les dels altres, fomentant l'autoestima.
- Escola dialogant i democràtica: afavoridora del diàleg mantenint una bona relació.

Metodològicament, l'escola es defineix com un centre que potencia la participació de l'alumnat, el treball cooperatiu, l'aprenentatge significatiu i segueix les bases psicopedagògiques del constructivisme. La pedagogia que es porta a terme està integrada dins de la societat actual. Per això, la manera de treballar és: activa, personalitzada, investigadora, significativa i globalitzadora.

Les finalitats de l'Educació Primària són les de proporcionar a tots els alumnes una formació comuna que faci possible el desenvolupament de les capacitats individuals motrius, d'equilibri personal, de relació i d'actuació social amb l'adquisició dels elements bàsics culturals, els aprenentatges relatius a l'expressió oral, a la lectura, a l'escriptura i al càlcul aritmètic. El currículum d'Educació Primària està organitzat per matèries.

Els objectius generals que pretenen assolir són de proporcionar als infants una educació que els permeti aprendre a ser i actuar de manera autònoma, aprendre a pensar i comunicar, aprendre a descobrir i tenir iniciativa i aprendre a conviure i habitar en el món que els envolta i que els ha tocat viure.

3.2 Tècniques de recollida d'informació per a l'estudi de cas

Durant una setmana hem passat els matins a l'Escola Vedruna de Ripoll, tant per fer l'anàlisi documental com per fer les observacions, les entrevistes i els qüestionaris.

3.2.1 L'anàlisi documental

L'anàlisi documental és una tècnica de recollida de dades no interactiva, és a dir, l'investigador no estableix cap tipus d'interacció amb altres persones, sinó que fa una anàlisi de diferents documents per tal d'obtenir informació i dades sobre el tema que pretén investigar. Aquest tipus d'anàlisi, segons McMillan i Schumacher (2005) s'anomena investigació analítica, ja que l'investigador ha d'identificar, analitzar i finalment, sintetitzar tota la informació que consideri rellevant per a la realització del treball. A vegades, quan es fa una anàlisi documental s'han d'interpretar les informacions per posteriorment, poder-les vincular i relacionar amb els altres tipus de tècniques de recollida de dades que s'usin per a la investigació. Així doncs, l'anàlisi documental és una tècnica que permet construir coneixements sobre el tema que s'investiga i que et permet construir una idea sobre la temàtica que s'estudia i s'investiga.

A partir de diferent documentació (*Pla d'Acció Tutorial* i *Manual de Mestres INF PRIM*) hem fet una anàlisi sobre com l'escola entén que ha d'establir la relació amb les famílies i els espais i temps que hi dediquen.

3.2.2 Les observacions

L'observació és una tècnica de recollida de dades qualitativa, però alhora també pot ser quantitativa. Segons Postic i Ketele (1988: 17) "la observación es un proceso cuya función primera e inmediata es recoger información sobre el objeto que se toma en consideración. Esta recogida implica una actividad de codificación".

Hem de tenir en compte que l'observació és un procés que es va fent a mesura que s'observa, per això, l'investigador participa en l'observació mirant, però ha de fer tot el possible per intentar no interferir i per mantenir-se al marge de la situació que s'està observant. "Les tècniques d'observació fan aproximacions directes en els escenaris naturals on es desenvolupa l'acció social. Això implica una presència en directe de l'observador sobre el fenomen que estudiar per poder reconstruir el significat de l'acció social des del punt de vista dels subjectes", (Penalva i Mateo, 2006: 69).

McMillan i Schumacher (2005) exposen que hi ha diferents tipus d'observació. Algunes d'elles, s'han usat per dur a terme l'estudi de cas a l'Escola Vedruna de Ripoll per conèixer els vincles que s'estableixen entre família i escola. Els tipus d'observacions que nosaltres hem utilitzat han estat els següents:

- **Observacions estructurades (quantitatives):** l'observador observa directament de manera auditiva i visual algun fenomen i després, registra de forma sistemàtica els resultats obtinguts durant l'observació.
- **Observació avaluadora (qualitatives):** S'observa per avaluar alguna cosa i per posteriorment, poder prendre decisions.
- **Observació de camp (qualitatives):** Són descripcions detallades de situacions, de persones, d'objectes, etcètera.

Hem fet diferents observacions. La primera d'elles es va dur a terme durant les entrades (9h) i sortides (13h) al matí durant una setmana a l'escola. El principal fenomen que vàrem observar va ser: si durant les entrades i sortides hi havia intercanvis comunicatius entre les famílies i l'escola.

La segona va constar en visitar els espais on es desenvolupen les entrevistes i reunions. L'objectiu era copsar les característiques que ha de tenir un espai apropiat per dur a terme intercanvis comunicatius. També volíem dur a terme una tercera observació la qual no va ser possible. Aquesta anava a constar en ser presents en una entrevista entre la M.T. (una docent) i una família. L'observació no es va poder dur a terme perquè el centre ens va comunicar la possible influència que la nostra presència podia tenir. Van insistir molt en el canvi d'actitud que podien presentar les famílies davant uns agents externs desconeguts (nosaltres).

Hi va haver una tercera observació basada en el dia a dia de l'escola. Aquestes ens van servir per treure conclusions sobre altres aspectes els quals no havíem tingut en compte inicialment, ja que a la pràctica sorgeixen situacions inesperades i que et fan canviar punts de vista i prioritats.

Les observacions es van anar anotant en un diari de camp. Totes elles ens van fer pensar i arribar a diferents conclusions. El fet d'usar un diari de camp ens va permetre no perdre cap detall del que succeïa a l'escola.

3.2.3 L'entrevista

L'entrevista és una tècnica de recollida de dades qualitativa "que implica una pauta d'interacció verbal, immediata i personal, entre l'entrevistador i l'entrevistat", (Padua, 1979 cfr., Del Rincón, Arnal, Latorre i Sans, 1995: 307). Per tal que es desenvolupi aquesta interacció comunicativa, cal que hi hagi com a mínim dos participants amb rols diferents. Per moltes definicions que puguem trobar sobre aquesta tècnica hi ha autors que ens proposen una sèrie de característiques comunes a totes les entrevistes. En aquest cas, Del Rincón, Arnal, Latorre i Sans (1995) destaquen les següents:

- Comunicació verbal.
- Cert grau d'estructuració.
- Finalitat específica.
- Situació asimètrica.
- Procés bidireccional.
- Adopció de rols específics per ambdues parts.

En principi volíem portar a terme cinc entrevistes cara a cara. Per falta de temps i coordinació horària, només vàrem poder realitzar una entrevista cara a cara. Aquesta entrevista es va fer a una docent, concretament la M.T., amb la qual una de nosaltres té una estreta relació. Les altres entrevistes, les quatre restants, es van realitzar mitjançant les noves tecnologies, via *Google Drive*. Pel que fa a l'entrevista cara a cara va ser semi estructurada i semi dirigida, amb la finalitat d'investigar els vincles que s'estableixen entre família i escola. Pel que fa a les entrevistes realitzades via *Google Drive*, com que no van poder ser realitzades cara a cara, ens van impossibilitar entrevistes de caràcter més obert. En canvi, l'entrevista que vam fer a la M.T. té un caràcter més flexible i obert tot i tenir les preguntes marcades. Que l'entrevista s'hagi fet a diferents docents, ens ha donat diferents punts de vista i ens ha deixat establir punts de connexió entre les diferents respostes.

Els temes que es van tractar a l'entrevista són els següents:

- Diferents vies de comunicació i participació de les famílies a l'escola.
- La importància de la comunicació amb l'escola.
- Una via de comunicació concreta, les entrevistes (planificació, desenvolupament i després de l'entrevista).

Algun dels temes tractats durant les entrevistes fan referència als 10 errors que esmenta Albaladejo (2009) els quals se solen tenir a l'hora de fer una entrevista. Els principis que segons la mateixa autora s'han de seguir perquè la comunicació amb les famílies sigui assertiva també es veuen reflectits en les entrevistes.

3.2.4 El qüestionari

Els qüestionaris són una tècnica de recollida d'informació quantitativa. Segons McMillan i Schumacher (2005), els qüestionaris són documents on l'investigador construeix diferents preguntes per tal que un subjecte les respongui al voltant d'un tema concret. Cal esmentar que aquest tipus de tècnica s'utilitza molt i és molt present quan es fan investigacions educatives, ja que permeten recollir dades des de diferents perspectives, opinions i visions sobre una mateixa temàtica.

Per tal d'analitzar la visió que tenen les famílies de l'Escola Vedruna de Ripoll sobre la relació que estableixen amb el centre, vam elaborar un qüestionari per tal de recollir les diferents opinions. La idea principal era realitzar aquest qüestionari a les entrades i sortides dels nens i nenes, ja que pensàvem que era el lloc idoni per establir contacte

amb aquest col·lectiu adult. L'Escola Vedruna ens va proposar realitzar el qüestionari com a activitat de tutoria de 5è i 6è, ja que així ells podien visualitzar les respostes i fer sentir als pares i mares la preocupació del centre per tal de millorar. Al qüestionari hi ha preguntes obertes i altres en les quals la resposta s'ha d'escollir entre diverses opcions. Cal esmentar que la pregunta 7 del qüestionari fa referència als 10 errors que esmenta Albaladejo (2009) els quals se solen tenir a l'hora de fer una entrevista. Les famílies que han respòs són 38.

3.3 Anàlisi temàtic

En aquest apartat s'exposen les dades més rellevants obtingudes a partir de les diferents tècniques de recollida que hem utilitzat. Un cop vàrem obtenir totes les dades, ens vàrem adonar que teníem informació que es podia distribuir en diferents eixos temàtics. D'aquesta manera, la informació obtinguda a partir de diferents tècniques està vinculada i exposada als diferents eixos temàtics: diferents maneres de participació, espais que ocupen les relacions entre família i escola, la importància de la comunicació entre família i escola i l'entrevista: una via de comunicació.

3.3.1 Diferents maneres de participació

L'anàlisi documental ens ha permès confirmar la preocupació del centre pel que fa a obtenir la màxima participació dels pares i mares en aquest. Al *Manual de Mestres INF PRIM* el centre esmenta diferents maneres de participar de les famílies a l'escola. A més, esmenten l'afavoriment que pot tenir la seva presència a l'escola pel que fa a la relació amb aquesta.

L'espai de trobada, la participació en l'activitat lectiva, la participació en les festes, el racó de la família i les participacions institucionals són les diferents maneres que ofereix l'escola als progenitors per participar. Tal com s'esmenta a l'apartat 2.3.5 *La participació* és quelcom que s'ha de fomentar i potenciar a diferents nivells.

L'**espai de trobada** és un moment per expressar i compartir les inquietuds, els dubtes, les pors i també les alegries i les descobertes en relació als fills. L'objectiu d'un espai de trobada és que a cadascú, li sigui més fàcil la tasca d'educar i viure els fills, ja que hi ha un acompanyament per part dels psicopedagogs de l'escola. Cal que els tutors que detectin casos de famílies desorientades o aclaparades per alguna situació relativa al seu fill siguin adreçats a l'espai de trobada.

Pel que fa a la **participació en l'activitat lectiva**, dins dels formats lectius els tutors poden programar participacions de la família i d'altres membres de la comunitat per enriquir i/o complementar el treball a l'aula. Es prioritzen les col·laboracions amb els avis, perquè l'escola promou un projecte de foment de les relacions intergeneracionals. Aquest fet el trobem molt important, ja que com es comenta a l'apartat 3.3.3 *La importància de la comunicació entre família i escola* la presència d'avis i àvies en les entrades i sortides de l'escola és molt elevada.

La **participació en les festes** de l'escola són una bona ocasió per visualitzar la pertinença a la comunitat educativa. És per aquest motiu que les festes són un dels eixos que programen la vida escolar i en la seva realització es busca l'activitat intercicles i la participació i/o assistència de tota la comunitat en actes programats.

El **racó de família** és un espai destinat a recopilar tota la informació que es genera des de l'escola. Per això, cada cicle té un *blog* i un responsable de tenir-lo al dia. S'hi poden penjar aportacions de l'aula, generals d'escola, de l'AMPA o dels delegats de classe.

Les **participacions institucionals** són un altre mecanisme de participació de les famílies de forma indirecta o representativa. El Consell Escolar n'és un exemple.

Aquests són els diferents mecanismes de participació que l'escola plasma en un dels seus documents de centre. D'aquesta manera, pensem que són els més essencials i representatius pel centre.

El centre té elaborades Cartes de Compromís Educatiu per les diverses etapes educatives que imparteix i se'n fa la signatura per tal que les parts, família i escola, tinguin ben present quina és la responsabilitat de cada estament en i a què es comprometen per a realitzar aquesta apassionant tasca de l'educació. Tant la Direcció del Centre com els tutors i el professorat de l'escola resten a disposició d'atendre als pares i mares dels alumnes. Això fa que aquests agents facilitin la participació de les famílies en la gestió del centre amb els mitjans previstos per la llei com ara el Consell Escolar i l'AMPA, amb la figura del pare o mare delegat de cada grup classe que fa d'enllaç entre les famílies i la direcció del centre o el claustre de mestres i professors. A més, el centre pensa en la imprescindible creació d'espais i ocasions de participació i col·laboració de les famílies amb l'escola amb motiu de festes i celebracions com ara el Pessebre Vivent, Carnaval, Portes Obertes, Santa Joaquina, etcètera.

El *Manual de Mestres INF PRIM* no és l'únic document en el qual l'escola fa referència pel que fa a la relació amb les famílies i la seva participació. El *Pla d'Acció Tutorial* esmenta a l'àmbit de les famílies que un dels seus principals objectius és afavorir la participació de les famílies en el procés educatiu dels seus fills. Per tal d'assolir i complir amb aquest objectiu es concreten diferents activitats, algunes de les quals hem esmentat en el paràgraf anterior.

A la pregunta 9 del qüestionari es demanava de quines altres maneres participen les famílies a l'escola, a part de realitzar entrevistes. Un cop obtinguts els resultats dels qüestionaris que vam realitzar a les famílies dels alumnes de 5è i 6è del centre, ens vàrem adonar de la possible desconexió o no associació que aquestes tenen sobre les diferents vies de participació que ofereix l'escola. Les maneres que més comenten sobre com participen es queden bastant en la superficialitat, és a dir, la majoria de progenitors esmenten que participen sobretot a les activitats que organitza l'AMPA i a les activitats educatives i lúdiques que ofereix l'escola. En cap moment es fa esment de la possibilitat de participar a través dels pares delegats, les quinzenes² o el Consell Escolar. Considerem que és important que les famílies coneguin totes i cada una de les vies de participació existents. Pel que fa als docents, a partir de les entrevistes que hem realitzat, constatem que coneixen i fan molt esment de com poden participar les famílies a l'escola, també remarquen molt quines són les maneres més habituals que fan servir.

Els docents entrevistats comenten que la participació de les famílies és bastant elevada, sobretot pel que fa a les festes i celebracions. En veure els resultats dels qüestionaris, podem constatar que hi ha moltes famílies que només participen en la vida de l'escola a través de les entrevistes, gairebé un 40% de les famílies que van contestar el qüestionari. Cal esmentar que en una de les entrevistes un docent esmenta que la participació en les activitats de l'escola és important que sigui activa. Aquesta aportació ens fa reflexionar sobre la possible implicació de les famílies. Això sí, mai no pretenem generalitzar.

És possible que la visió de participació de l'escola i algunes famílies divergeixi. Per exemple, l'escola veu els pares delegats com una via de comunicació i participació molt potent. En canvi, els pares que han respòs els qüestionaris no fan esment d'aquesta via de participació. El mateix passa amb les quinzenes i el Consell Escolar.

² Les quinzenes són una via de participació molt present a l'escola. Són un recull de treball quinzenal (dies lectius) que es fa arribar a les famílies amb retroacció.

Finalment, vinculem la participació de les famílies en la realització del qüestionari i la participació en l'escola, en aquest cas, pel que fa a les activitats de tutoria. Es va plantejar als alumnes la devolució del qüestionari com una activitat de tutoria perquè l'escola conegués el pensament de les famílies pel que fa a la relació amb el centre en un termini d'una setmana. En tractar-se d'una activitat escolar, pensem que la participació tot i superar mínimament el 70%, hauria de ser superior perquè realitzant l'activitat que se'ls plantejava, també participaven de manera molt directa en una activitat, la qual el centre havia acordat implicar-se.

3.3.2 Espais que ocupen les relacions entre família i escola

L'escola en si és el gran espai destinat a les relacions entre família i escola. Dins del centre hi ha diferents espais on es poden dur a terme intercanvis comunicatius. Alguns d'ells amb una hora concertada i d'una manera més formal i d'altres, d'una manera més espontània. També considerem espais els llocs externs a l'escola on d'una manera més imprevisible es produeixen interaccions. Així doncs, ara distingirem els dos espais vertebradors pel que fa a les relacions entre família i escola. A l'apartat *2.3.2 Principis a tenir en compte i que afecten les relacions entre la família i l'escola del Treball de Final de Grau* es fa referència a la importància d'oferir diferents espais i temps per intercanviar informació amb les famílies. Independentment de l'espai que ocupi la relació sempre hi ha d'haver present una comunicació de caràcter constructiu.

Pel que fa a dins l'escola els diferents espais són els següents: els rebedors o les aules ordinàries, la secretaria del centre i les entrades i sortides.

L'escola té dues sales destinades exclusivament a trobades formals (entrevistes, matriculacions, entre d'altres) amb les famílies dels alumnes. Aquestes estan situades al costat de secretaria i es troben una al costat de l'altra. Vàrem tenir l'oportunitat d'observar-les i poder valorar si eren adequades o no pel que fa a la informació que havíem cercat. Pel que fa a la seva mida, no són gaire grans.

La sala 1 és la més petita, té una forma allargada i rectangular, però també és la més acollidora. Hi ha una finestra que dona a un passadís de l'escola. Per tal de no crear distraccions durant les trobades, la finestra està tapada amb una cortina gairebé opaca que des de fora no permet veure el que està passant a dins. En canvi, des de dins, sí que es pot veure el reflex del que hi ha a fora. El fet que la finestra estigui tapada amb la cortina, ajuda a crear un clima més càlid i de confiança dins la sala. La il·luminació de la sala és escassa. L'única font de llum està situada al centre i la llum de la

làmpada provoca ombres. A les parets hi ha emmarcats diferents premis que ha guanyat l'escola i diversos diplomes que ha rebut.

La sala consta del següent mobiliari: una taula rectangular situada al centre, cinc cadires i una taula petita amb una cadira petita per si algun nen assisteix a les trobades amb la família. Sobre la taula hi ha un calendari i una placa de Carnestoltes. L'amplada de la taula no permet que la cadira hi càpiga, per tant, no s'acaba de poder adoptar una postura corporal correcta i còmode. Hi ha excés de mobiliari pel que fa a l'espai disponible que pot provocar una certa angoixa durant els intercanvis comunicatius. La sala no està insonoritzada i es pot sentir qualsevol soroll, conversa, etcètera, que poden provocar i desencadenar distraccions i/o interrupcions. En els casos que l'alumnat de la Llar d'Infants plora, també se sent. La porta té el vidre glaçat, però tot i així, es veuen les ombres de la gent que passa per fora. Això pot provocar que se't desviïn els ulls cap a la porta cada vegada que passa algú.

Fotografies sala 1

La sala 2 és més gran que la sala 1. La forma està més proporcionada pel que fa a la llargada i l'amplada, aconseguint així, que gairebé tingui la forma d'un quadrat. A les parets hi ha diferents quadres amb dibuixos fets i dedicats a l'escola per la Pilarin Bayés. Aquests quadres contrasten amb les parets blanques de la sala i permeten que el clima sigui més alegre. La sala està equipada amb una taula rodona i quatre cadires. A més, hi ha un penja-robes amb material tèxtil de l'escola. Sobre la taula hi ha un bol amb caramels i una placa d'un concurs al qual va assistir l'escola. El fet que la taula sigui rodona és positiu a l'hora de les trobades perquè genera un clima més proper dels participants. La il·luminació d'aquesta sala té les mateixes característiques que les de la sala 1. Tot i així, cal tenir en compte que a causa de la forma d'aquesta sala no es generen ombres. De la mateixa manera que a la sala 1, no està

insonoritzada i es pot sentir qualsevol soroll, conversa, etcètera, que poden provocar i desencadenar distraccions i/o interrupcions. A més, en els casos que l'alumnat de la Llar d'Infants plora, també se sent. La porta té el vidre glaçat, però tot i així, també es veuen les ombres de la gent que passa per fora. Com ja hem esmentat, això pot provocar que se't desviïn els ulls cap a la porta cada vegada que passa algú.

Fotografies sala 2

L'espai el qual havíem d'utilitzar per fer l'entrevista a la M.T. era un dels rebedors. Al final, no va ser possible perquè els dos estaven ocupats. Com que ja teníem preguntes previstes pel que fa als espais del centre per mantenir xerrades formals, no va ser un inconvenient parlar obertament d'aquest tema amb la docent. No només la M.T. és conscient d'aquesta problemàtica referent als espais, ja que a les altres entrevistes, els docents també esmenten que: "*els escenaris depenen de la disponibilitat dels dos rebedors*". Encara que a vegades no sigui possible realitzar les entrevistes als rebedors, segons els docents és el lloc més adient per fer-les. Les úniques vegades del curs que no és viable mantenir les reunions als rebedors és a les entregues dels informes, les quals és fan a les aules ordinàries. Els docents adapten i col·loquen el mobiliari per aconseguir la major comoditat possible.

La secretaria del centre és un altre espai on s'estableix comunicació entre família i escola. Aquesta comunicació pot ser tant formal com informal. Segons el que hem observat, normalment, les famílies acudeixen a secretaria per comunicar algun tema molt concret. En aquest cas, les secretaries són les que creen el vincle entre tutors i progenitors. A les aules, com que no hi ha telèfon, les trucades són derivades a la sala de mestres. D'aquesta manera, els mestres que hi ha en aquell moment a la sala són els encarregats d'avisar o fer arribar la informació pertinent.

Les entrades (9h) i sortides (13h) són un espai essencial per establir relacions on la formalitat no és tan present. El *Manual de Mestres INF PRIM* concreta que a Cicle Inicial igual que a Parvulari les portes s'obren abans de les 9h perquè a aquesta hora estiguin els grups a punt per començar les classes. Els pares poden acompanyar als alumnes de 1r de Primària fins a la classe per propiciar, en cas de necessitat, un intercanvi puntual i esporàdic amb la tutora (si el contacte requereix un diàleg més aprofundit, caldrà programar una entrevista entre el tutor i la família). Després d'observar les entrades (9h) i les sortides (13h) vam poder copsar que els alumnes de Cicle Mitjà i Cicle Superior acostumen a anar sols a l'escola i, per tant, als matins no s'estableixen gaires trobades informals amb les famílies d'aquests alumnes. Normalment, les relacions entre els tutors de Cicle Mitjà i Cicle Superior amb les famílies es donen a les sortides (13h), ja que els docents sempre acompanyen a l'alumnat i, per tant, és un bon moment per tenir algun punt de contacte comunicatiu.

Pel que fa a fora l'escola, els diferents espais són infinits: als carrers del poble, fent un cafè, al supermercat, etcètera. Una de les mestres a les quals hem realitzat l'entrevista esmenta que: *"en ser un poble també et trobes la gent fora de l'escola"*. Un altre docent comenta: *"sempre intento forçar-ne quan em trobo pares pel carrer o davant l'escola. És bo parlar fora de l'escola i fora de les aules d'atenció a les famílies"*. Així doncs, els docents també donen molta importància als intercanvis comunicatius que es donen fora l'escola, ja que la relació és més esporàdica i s'evidencien climes de confiança entre les famílies i els docents.

Cal tenir en compte que estem a l'era digital i cada vegada els espais són més innovadors i, en aquest cas, virtuals. D'aquesta manera, no podem oblidar que un dels escenaris on es produeixen molts intercanvis és a la Plataforma de l'Escola Vedruna de Ripoll. Això pot provocar, a vegades, exclusió pel que fa als nens i nenes que no disposen de recursos per poder accedir a Internet. També la causa de malinterpretacions que pot generar aquest espai virtual s'ha de tenir molt present.

3.3.3 La importància de la comunicació entre família i escola

Un dels objectius principals de l'educació és aconseguir un bon nivell de comunicació entre família i escola. Per tal que això sigui possible, ambdues parts hi han de col·laborar. Així doncs, la comunicació i la manera com es comunica són elements bàsics i imprescindibles perquè aquests dos agents educatius vagin en la mateixa direcció i comparteixin tota la informació necessària sobre l'alumnat. Tal com hem anat

esmentant, qualsevol tipus de vincle interpersonal comporta diferents maneres d'establir relacions i, per tant, diferents maneres de comunicar-se.

En qualsevol intercanvi comunicatiu oral, el diàleg és present i a vegades és difícil. Així doncs, la manera com es comunica s'ha de regular, controlar i gestionar, ja que s'ha de tenir en compte que una de les parts que intervé en l'intercanvi comunicatiu és la família de l'alumne i com a tal volen el millor pel seu fill.

El 100% de les famílies les quals van contestar el qüestionari pensen que la comunicació amb l'escola és important, bàsica i imprescindible. A l'última pregunta demanàvem l'opinió sobre la importància de la comunicació a l'escola. Algunes de les respostes que descriuen a la perfecció la visió que tenen les famílies sobre la importància de la comunicació són les següents:

- *“És important per tal d'estar informats sobre el progrés i sobre el procés d'ensenyament i aprenentatge dels fills”.*
- *“És important perquè família i escola han d'anar en la mateixa direcció”.*
- *“És important pel bon desenvolupament del curs i pel desenvolupament intel·lectual del fill”.*
- *“Entre família i escola ajudem a créixer els fills i els alumnes en general”.*
- *“Comunicar-se en benefici dels fills que són l'objectiu dels pares i de l'escola”.*
- *“L'escola és el lloc on els fills passen força hores”.*
- *“La relació entre família i escola ha de ser directa i coordinada per anar en la mateixa direcció en l'educació de l'infant”.*
- *“Per tenir coneixement general del nen, és a dir, què va construint, el seu comportament i la relació que té amb l'entorn escolar”.*

Els docents entrevistats també van respondre la mateixa pregunta. Les respostes són similars. Si més no, tant docents com famílies, no divergeixen pel que fa a l'opinió que tenen sobre la importància de la comunicació entre família i escola. Algunes de les respostes dels docents són les següents:

- *“La comunicació és bàsica perquè si no ens posem d'acord i no anem tots en la mateixa direcció, el nano rep informacions contradictòries que no el deixen*

progressar, per tant, ens hem de posar d'acord. Si els pares no ho veuen igual, hem de trobar un punt de contacte per a veure com ho podem fer, perquè el nen és el que ha de pujar segur, és el que ha de tenir clar que a l'escola i a casa es diuen entre cometes, les mateixes coses”.

- *“És essencial que els nens observin a les seves famílies i als seus mestres com un front comú. Mantenir el contacte és essencial en tots els casos. Si a l'escola treballem uns aspectes, a casa hi ha d'haver una continuïtat”.*
- *“Penso que és essencial, no només la comunicació sinó arribar a acords positius per a l'alumne i poder parlar francament i amb un mateix llenguatge. Sense unitat no hi pot haver una educació coherent. És en bé de l'alumne”.*

Als docents també se'ls va preguntar si la influència de les representacions que es fan de les famílies influeix en la relació que estableixen amb elles. A més, també se'ls va fer referència sobre com pensen que poden influir les representacions que les famílies es fan sobre ells. Pensem que la visió que es fan les famílies dels docents i viceversa, és un aspecte molt important, ja que com s'ha esmentat a l'apartat 2.3.3 *Les representacions educatives dels docents influeixen en la relació amb les famílies*, les representacions tenen una gran influència sobre com es pensa que és l'altre, independentment si es coneix o no a la persona. Encara que les representacions influeixen, els mestres haurien de tenir una gran predisposició a canviar la imatge de la persona que tenen davant i intentar veure-la com un pare o una mare que es preocupa per l'educació del fill. En aquest aspecte les opinions dels docents divergeixen:

- *“Sempre procuro no tenir en compte allò que conec de les famílies per formar-me una opinió del seu fill/a o de l'educació que rep. Procuro centrar-me en l'alumne i no en l'entorn. Les famílies acostumen a fer comentaris, si abans has estat mestra d'un germà gran o algú proper, però no penso que això influeixi massa”.*
- *“Evidentment és impossible no fer-se una primera idea, però no influeix en la relació que tinc amb ells. A les famílies els deu passar el mateix i pot ser que en ser un mestre jove puguin pensar que no tinc prou experiència. Però penso que això a mitjans del primer trimestre queda superat en tots dos sentits”.*
- *“Segurament, sobretot si són pel que fa a nivell cultural perquè no és el mateix parlar amb unes persones que tinguin un nivell cultural amb el qual et poden entendre molt fàcilment que unes persones que tenen més dificultats per*

segons quin vocabulari. Les famílies ens tenen a tots molt ben classificats: que si som simpàtics, que si som severos, que si som no sé què, etcètera. M'imagino que es deuen dirigir a nosaltres de diferent manera, segons la persona”.

Un cop presentats els punts de vista de família i escola pel que fa a la importància de la comunicació, presentem les diferents vies de comunicació amb les quals es comuniquen. A partir dels qüestionaris, les entrevistes i les observacions hem trobat quins són els principals mitjans que utilitzen per comunicar-se: el telèfon, la Plataforma, l'agenda i cara a cara (xerrades formals i informals).

Com ja esmentem a l'apartat anterior, les famílies truquen a secretaria per donar informació específica, comentar certs dubtes o establir comunicació amb el professorat. A l'apartat anterior també parlem de l'era digital en la que estem immersos la qual dóna lloc a un espai i/o via diferent de comunicació, en aquest cas la Plataforma de l'Escola Vedruna de Ripoll. L'agenda és una via de comunicació de la qual encara no havíem parlat. És l'instrument que més s'utilitza tant per concertar trobades formals com per comentar algun aspecte de l'aprenentatge i/o comportament del nen. Possiblement és el que més s'utilitza perquè és el més pràctic, ja que és un instrument el qual els nens el porten dia a dia a l'escola i pot servir com a enllaç directe per establir comunicació entre família i escola (ambdós agents tenen accés).

Pel que fa a la comunicació cara a cara en trobem de dos tipus: les xerrades informals i les xerrades formals. Pel que fa a les xerrades formals la principal és l'entrevista. En aquest apartat no en farem esment, ja que el següent (3.3.4 *L'entrevista: una via de comunicació*) està exclusivament dedicat a aquesta via de comunicació. Pel que fa a les xerrades informals, hem obtingut molta informació. Com ja hem esmentat, hem observat les entrades (9h) i sortides (13h) de l'escola dels nens i nenes. També han estat aspectes que han constatat tant a les entrevistes realitzades als docents com als qüestionaris passats a les famílies. A més, tal com esmentem a l'apartat anterior, hi ha documents de centre que parlen de la importància d'aquest tipus d'intercanvis.

Pel que fa a les entrades, hi ha nens i nenes que vénen a l'escola amb autocar escolar. Una mestra els recull a la porta de l'escola. A l'autocar els nens i nenes van acompanyats i acompanyades per una monitora. Aquest autocar passa pels diferents centres del poble. Nosaltres hem observat que hi ha pocs nens i nenes que utilitzen aquest servei. Les famílies d'aquests nens i nenes a les entrades no tenen relació directa amb els tutors i tutores dels seus fills i filles.

Hi ha nens i nenes que vénen amb cotxe a l'escola amb els seus pares i mares. La família s'espera al cotxe a què els seus fills i filles entrin a l'escola. Les famílies d'aquests nens i nenes a les entrades tampoc no tenen relació directa amb els tutors i tutores dels seus fills i filles.

El "Bon dia" als nens i nenes a l'entrada de l'escola el dóna una mestra. Hem vist intercanvis comunicatius amb aquesta mestra i algunes famílies. De totes maneres, han estat molt breus. La mestra és de Cicle Inicial. Hi ha nens i nenes que usen el servei d'acollida al matí, aquests també són cuidats per una mestra del centre. El fet que sigui una mestra la que faci el "Bon dia" i una altra la que s'encarregui del servei d'acollida, possibilita comentar aspectes dels nens i nenes. Les mestres després poden informar els tutors o tutores d'allò que els pugui haver comentat la família sobre quelcom rellevant. A partir de l'entrevista que li vam realitzar a la M.T., hem pogut constatar la importància que l'escola dóna a les xerrades informals, ja que tal com diu ella: *"hi ha pares que d'entrevistes d'aquestes informals, possiblement en porten 10 o 12 perquè vénen un moment, per un detall, etcètera. Moltes, d'informals moltes, és que ni les conto. Tenim una comunicació molt directa. A més, els pares que vénen a les 9h saben que estem aquí, entren un moment a recepció i ens criden"*. La M.T. fa una reflexió molt important sobre l'excés de xerrades informals: *"amb algun pare, possiblement mantenim més contacte informal del compte, perquè sobreprotegeixen el seu fill i potser el nen, s'hauria d'espavilar una mica més i el que demana el pare o la mare ho hauria de demanar ell"*.

Pel que fa a les sortides, a les 12:45h els pares comencen a arribar a l'entrada de l'escola. Hi ha una presència molt elevada d'avis i àvies. Això és degut als horaris laborals dels pares i mares. La porta l'obra la mateixa mestra que al matí. Els nens i nenes baixen acompanyats per un mestre dels que tenen a l'aula. Quasi sempre és el tutor o el mestre que els ha impartit l'última classe. S'espera fins que hagin marxat tots els alumnes. Quan l'alumnat veu qui el ve a buscar surt, si no s'espera. Hi ha molts nens i nenes de Cicle Superior que marxen sols. A les sortides hi ha petits intercanvis comunicatius entre família i professorat. Cal tenir en compte que hi ha alumnes petits que marxen a casa acompanyats dels seus germans d'ESO i han d'esperar que aquests surtin.

3.3.4 L'entrevista: una via de comunicació

Una via de comunicació molt important i possiblement, una de les quals s'utilitza més per compartir i intercanviar informació sobre l'alumnat és l'entrevista. Les entrevistes

escolars són una manera de participació individual on es produeixen intercanvis comunicatius entre la família i el tutor o la tutora dels infants. Així doncs, algunes de les característiques de les trobades formals són que han de tenir cita prèvia i s'han de desenvolupar en un espai concret i el més adequat possible a la situació que es pretén dur a terme, un intercanvi comunicatiu sobre algun aspecte dels fills. Les entrevistes individuals són el moment idoni per compartir l'educació entre els progenitors i els docents i així, trobar entre les dues parts diferents punts de contacte per tal d'intentar anar en la mateixa direcció. Hem de tenir en compte que la comunicació a través de les entrevistes segueix un procés.

A l'hora d'entrevistar els mestres, vam considerar rellevant demanar-los sobre aspectes referents a la planificació de les entrevistes, al seu desenvolupament i a les accions que realitzaven després de fer-les. Una vegada analitzades totes les respostes ens vam adonar i poder copsar que tot i que hi ha molts punts de contacte entre les respostes, també n'hi ha alguns en què les opinions divergeixen.

Els qüestionaris que vam passar a les famílies, ens han permès conèixer i saber el % de persones que utilitzen una via o una altra per concertar les entrevistes. El telèfon l'utilitzen un 10% de les persones a les quals s'ha fet el qüestionari. L'agenda un 86%. La Plataforma un 7%. La comunicació cara a cara obté un 18% (xerrades informals). Cal esmentar que si se sumen tots els percentatges, la quantitat obtinguda és superior a 100%, això és degut al fet que hi ha famílies que han marcat més d'una opció pel que fa a les diferents vies de comunicació per concertar les entrevistes. La via que més usen és l'agenda, ja que com s'ha esmentat a l'apartat anterior és de fàcil accés pels dos agents que s'han de trobar. De totes maneres, diferents docents coincideixen que aquesta via té diferents limitacions. La limitació que consideren més important és que no tota la informació es pot posar per escrit a l'agenda, ja que s'ha de ser previngut.

Una vegada revisades les entrevistes realitzades als docents i després de fer l'anàlisi documental, ens vam adonar que hi ha dues entrevistes que tot el claustre de mestres concerta. Aquestes es porten a terme al final del primer trimestre i al final del tercer trimestre. La temàtica d'aquestes trobades concretes són els informes dels alumnes, és a dir, es fa el traspàs d'informació dels mestres cap a les famílies sobre els processos d'aprenentatge que ha seguit l'alumnat. D'aquesta manera, es torna a fer evident la importància de compartir l'educació. La durada d'aquestes entrevistes, acostuma a ser d'un quart d'hora aproximadament, ja que si la família i/o el mestre pretenen parlar d'un altre tema es busca un altre dia. Pel que fa a les altres trobades

formals que es porten a terme al llarg del curs escolar, els docents van coincidir en les seves respostes, que en funció de les necessitats i/o de les problemàtiques que presenti cada alumne se'n fan més o menys.

Pel que fa a la planificació de les entrevistes, gairebé els cinc entrevistats porten pensat què diran a la família o quin ordre seguiran durant el seu desenvolupament. L'única que va esmentar que sí que feia una planificació bastant exhaustiva va ser la M.T., ja que la resposta que ens va donar a la pregunta és la següent: *“les entrevistes sí que les planifico, sempre que són referents als informes. Et planifiques evidentment, parles amb els altres professors dels nens i així, pots compartir més informació amb les famílies. Quan són d'aquestes més específiques doncs, també. A vegades, fins i tot, he hagut de parlar amb el psicopedagog de l'escola per a veure si abans, en cursos anteriors, s'havia donat alguna situació de les que jo he observat o si són nens d'USEE, a vegades, la mestra d'USEE també és present a les entrevistes, és a dir, les fem totes dues. Ella aporta una visió i jo n'aporto una altra. I sí, abans de començar diem, jo parlaré d'això, tu afegeixes allò altre i si anem per aquest costat, jo en canvi tiraré per aquí i tu per l'altra banda. Sí, són planificades”.*

Un parell d'aspectes que van molt lligats a la planificació de les entrevistes són l'explicitació de la durada i la temàtica. Aquests són aspectes plasmats als qüestionaris i a les entrevistes. Pel que fa a la durada de les entrevistes un 7% de les famílies sap quan durarà, un 76% no ho sap i un 17% només a vegades. Tal com constatem a l'apartat 2.6 *Tècniques de comunicació per contribuir a augmentar el nivell de participació i el grau d'implicació de les famílies* no concretar la durada de l'entrevista és un dels principals errors que es cometien.

Els docents entrevistats expliciten que majoritàriament no concreten la durada de les entrevistes. Les dades obtingudes a partir dels qüestionaris van correlacionades amb les respostes que hem obtingut de les entrevistes. A continuació, es poden veure diferents respostes que hem obtingut a partir de les entrevistes:

- *“Només els dies dels informes. La resta depèn del tema i de la disponibilitat. Cada família necessita el seu temps i cada tema també”.*
- *“No, això no es pot saber. Sí que a vegades els hi dius que no serà gaire estona perquè només s'ha de parlar d'un aspecte en concret”.*
- *“Les entrevistes sol·licitades per les famílies o per mi mateixa, llavors no, ja que tant pot ser que la cosa vagi molt ràpida com que s'allargui molt. Fins i tot, hem*

fet entrevistes de gairebé dues hores. Depèn de la complexitat de la situació perquè hi ha vegades que es necessita molt de diàleg i fer entendre molt".

Pel que fa a saber la temàtica de l'entrevista abans d'assistir-hi, un 63% de les persones que han contestat el qüestionari la coneixen. Només un 3% no n'és conscient i un 34% només a vegades. Així doncs, només hi ha una persona que constata no saber la temàtica de l'entrevista. Encara que no saber la temàtica de l'entrevista és quelcom negatiu com ja hem especificat a l'apartat 2.6 *Tècniques de comunicació per contribuir a augmentar el nivell de participació i el grau d'implicació de les famílies* pensem que hi ha situacions i situacions (d'aquí pot provenir el 34% de persones que només a vegades coneixen la temàtica de l'entrevista abans de fer-la). A vegades, la prudència ha d'anar per sobre de tot. Si la principal via de comunicació per concertar l'entrevista són les agendes, s'ha de tenir en compte que allà no es pot explicitar qualsevol temàtica. Tal com parlàvem amb la M.T., a vegades hi ha entrevistes on les temàtiques s'han de comentar via el telèfon o cara a cara. Això sí, és important conèixer-la abans d'anar-hi.

Hi ha tres docents que ens especifiquen que no concreten la temàtica de l'entrevista quan són destinades a problemes de conducta, al rendiment acadèmic o a la relació amb els companys. I sí que la concreten quan es tracta de donar informes, si més no, els pares saben que hi ha dues reunions durant el curs les quals duren aproximadament 15 minuts en les quals es fa un breu resum de com ha anat el trimestre o el curs. Per contra, hi ha dos docents que sempre intenten concretar la temàtica de totes les entrevistes prèviament. Trobem molt interessant un aspecte del qual parla una docent. Reflexiona sobre quan els pares i mares demanen entrevistes i és el docent el que desconeix la temàtica i això, és quelcom que pot provocar angoixa, una no planificació, etcètera.

Pel que fa al desenvolupament de les entrevistes volem plasmar un parell de temes que ens semblen molt rellevants. El primer té a veure amb les notes que prenen els docents durant les entrevistes i el segon té a veure amb diferents situacions que han pogut viure durant les entrevistes (interrupcions, canvis d'espais, etcètera). Aleshores, vam demanar als docents entrevistats si fan algun tipus de registre sobre el qual es parla, els acords als quals arriben, si prenen notes, etcètera, durant l'entrevista. Els entrevistats coincideixen en la importància d'apuntar-se diferents notes per tal de posteriorment, anotar-les al registre que han d'omplir perquè quedin plasmats tots els aspectes que s'han tractat. Tal com consta al *Pla d'Acció Tutorial*, sempre que els

docents fan una entrevista amb les famílies han de fer un registre sobre com ha estat el desenvolupament.

La pregunta 7 del qüestionari i la 12 de les entrevistes són similars. Com ja hem esmentat amb anterioritat fan referència als 10 errors que esmenta Albaladejo (2009) els quals se solen tenir a l'hora de fer una entrevista. El que preteníem amb aquesta pregunta era adonar-nos de quines són les situacions més freqüents amb les quals es troben tant les famílies com els docents durant les entrevistes.

Els resultats que hem obtingut dels qüestionaris mostren que un 3% realitza l'entrevista en un lloc que no és l'adequat. Un 7% contesta que l'entrevista s'interromp. Un 3% diu que el docent està d'esquena a la porta i no veu qui entra. Un altre 3%, esmenta que en alguna ocasió ha hagut de canviar d'escenari durant l'entrevista. Finalment, un 84% de les famílies, no s'ha trobat mai amb cap de les situacions anteriors.

Pel que fa als resultats obtinguts a les entrevistes fetes als mestres ens trobem que algun alguna vegada s'ha trobat que l'entrevista s'interromp, el docent està d'esquena a la porta i no veu qui entra, canvien d'escenari durant l'entrevista i algun dels practicants respon al mòbil durant l'entrevista. L'única situació en la qual mai no s'han trobat els docents és que l'escenari on s'ha de realitzar l'entrevista no estigui net i ordenat.

A les entrevistes ens han incidit molt pel que fa a l'ús del mòbil durant les entrevistes per part de les famílies. Són conscients que cada vegada més aquestes situacions aniran en augment. La M.T. no podia entendre com alguns pares podien agafar el telèfon durant una entrevista. No només en una entrevista concreta, sinó en totes les concertades.

Pensem que també és molt important remarcar l'essencialitat del control de les emocions durant les entrevistes. Conversant amb la M.T. i analitzant les altres quatre entrevistes vam notar que ens insistien sobre temàtiques i situacions molt complicades en les quals els docents esmenten acabar l'entrevista plorant o molt angoixats.

Pel que fa al que fan després d'acabar l'entrevista, hi ha dues accions clau. La primera què fan amb el registre i la segona si parlen amb els nens o nenes després d'haver-se citat amb els seus pares. Tant en una acció com en l'altra tots els docents entrevistats coincideixen en les respostes donades. Tots ells penegen els registres que fan al *Google Drive*, concretament a l'arxiu del seu curs per tal que quedin totes les

entrevistes registrades. D'aquesta manera, qualsevol docent de l'escola pot accedir a aquests documents sempre que sigui necessari per a visualitzar la informació que pugui necessitar sobre algun alumne en cursos passats o del mateix any. Tots ells també coincideixen sobre la importància de parlar amb els nens i nenes després de mantenir entrevistes amb els seus pares. Algunes de les respostes han estat les següents:

- *“Sempre. Són els principals causants de les trobades i mereixen saber què s'ha parlat i per quina raó s'ha parlat amb els seus pares, sigui bo o dolent. I, hi dedico hores lliures si cal”.*
- *“Depèn. Si és per exemple l'informe, com que ja els hi he comentat abans als nens què és el que han fet bé i el que han de millorar, doncs no. Si és una cosa d'una actitud concreta o d'una incidència, sí. Amb els pares decidim que ells li diran una cosa al nen i que jo n'hi diré una altra, quedem d'acord. Normalment, sempre hi ha els dos inputs, vosaltres els pares parleu d'això i jo parlaré de l'altra cosa. Així, el nen veu el que nosaltres hem dit i l'acord al qual hem arribat”.*
- *“Sí, i demano als pares que també ho facin. Parlem d'ells, per tant, és bo que ho sàpiguen. Generalment, els compromisos són a tres bandes”.*

4 Conclusions

En el present apartat consten diferents síntesis les quals conclouen amb la nostra recerca. Primerament, trobem els resultats on s'evidencien els punts claus de la relació entre escola i família. Després, s'exposen un seguit de bones pràctiques i propostes de millora pel que fa als vincles entre escola i família. Finalment, s'expliquen diferents limitacions, les quals han estat presents durant l'elaboració d'aquest *Treball de Final de Grau* i es presenten diferents temàtiques del nostre interès les quals poden ser futures recerques.

4.1 Resultats

Un cop realitzat l'anàlisi temàtic a partir dels quatre eixos que vam considerar més importants i rellevants, podem constatar que els aspectes més importants de les dades són que les famílies i l'Escola Vedruna de Ripoll estableixen diferents tipus de relacions i intercanvis comunicatius al llarg de la jornada escolar. A través de les dades recollides, hem comprovat que majoritàriament, les famílies i l'escola estan satisfets amb els vincles que s'estableixen, aconseguint així, una elevada participació dels progenitors a la quotidianitat de la vida escolar.

Pel que fa a la participació de les famílies a l'escola, ja sigui en les activitats que es proposen, les reunions, etcètera, trobem que la participació és elevada, tot i que considerem que algunes d'aquestes no coneixen totes les maneres i les vies possibles que té el centre per poder participar o saben que existeixen, però no ho atribueixen com a via de participació. Així doncs, on més participen i col·laboren els progenitors de l'alumnat és en les festes escolars, tal com hem esmentat, per possible desconeixença de les altres possibilitats que ofereix l'escola. Els docents, en canvi, coneixen a la perfecció totes i cada una de les maneres com les famílies poden participar de la vida de l'escola. Encara que això sigui quelcom molt positiu, s'haurien de compartir amb les famílies totes aquestes vies per tal d'incrementar encara més la seva participació, ja que llavors, segurament les relacions encara es potenciarien i serien més elevades i es podria donar el cas que els pares i les mares comencessin a utilitzar noves maneres de participar en l'escola.

Quan parlem dels espais que ocupen les relacions entre família i escola, trobem un ventall molt ampli de possibilitats. Segons les dades analitzades, trobem que hi ha espais externs a l'escola i espais interns on és possible relacionar-se. Els escenaris que més s'utilitzen per establir relacions amb els progenitors acostumen a ser els

interns a l'escola, com poden ser els rebedors i les entrades (9h) i sortides (13h). Tant família com escola donen molta importància a l'espai d'entrades (9h) i sortides (13h), ja que les dades mostren que en aquests espais es produeixen molts tipus d'intercanvis a nivell de relació i de comunicació. En el cas dels espais externs al centre educatiu, hem pogut copsar que els docents també els donen molta importància, sobretot quan estableixen algun tipus d'intercanvi comunicatiu pel carrer del poble, ja que acostumen a ser trobades inesperades i puntuals, però que generen i/o enforteixen els vincles. Hem de tenir en compte que Ripoll és un poble no massa gran on un tant per cent molt elevat dels mestres i de l'alumnat de l'Escola Vedruna viuen allà, per tant, és habitual que es produeixin moltes trobades entre els diferents membres de la comunitat educativa. Les dades també ens han permès adonar-nos que hi ha un altre espai que cada vegada s'utilitza més per establir relació entre família i escola, aquest és la Plataforma de l'escola. La societat actual està canviant i a conseqüència d'això, els escenaris per relacionar-se. Així doncs, l'era digital va guanyant terreny en el camp de les relacions i moltes d'aquestes es porten a terme a través de la xarxa en comptes de cara a cara o mitjançant altres vies. Segurament, aquest increment i foment és degut a la rapidesa i la instantaneïtat que ofereix la Plataforma. Encara que l'era digital sigui un espai cada vegada més present a l'hora d'establir relacions entre família i escola, es potencien molt els altres escenaris, ja que la manera de relacionar-se és cara a cara i, per tant, els intercanvis comunicatius que es puguin produir són aquí i ara.

Les dades obtingudes sobre la importància de la comunicació entre família i escola, mostren que la totalitat dels familiars consideren que els intercanvis comunicatius són bàsics i imprescindibles quan parlem de compartir l'educació dels infants. Els pares i les mares es mostren molt oberts i disposats a mantenir interaccions, ja que el seu lligam principal amb el centre educatiu són els fills. D'aquesta manera, podem constatar que tant les famílies com els docents intenten buscar d'una manera o altra, diferents punts de contacte perquè la comunicació flueixi en un clima de confiança i d'afecte amb la finalitat d'aconseguir assolir el seu objectiu comú, fomentar un adequat desenvolupament integral dels infants. Així doncs, les dades mostren que tota la comunitat educativa dóna molta importància a la comunicació perquè pensen que és la millor manera per compartir l'educació de la població més jove de la societat. Pel que fa a les representacions que els docents es fan de les famílies, les dades mostren diferents punts de vista, ja que alguns diuen que prèviament a conèixer els pares i les mares no es fan representacions o si més no intenten no fer-se'n, però d'altres comenten que és inevitable no crear-se una imatge mental sobre com és l'altre. Tot i

això, la globalitat dels docents entrevistats coincideix en dir que una vegada t'has trobat i has mantingut algun intercanvi amb les famílies, les representacions i les imatges mentals poden variar i canviar.

S'ha fet evident, la importància de la comunicació, però també hem de parlar sobre quines vies són les més usades per establir comunicació entre família i escola. A través dels qüestionaris, les entrevistes i les observacions, és evident que encara que s'emprin diferents maneres, l'instrument que més fa servir la comunitat educativa en general, és l'agenda. El motiu pel qual passa això, és perquè aquest instrument està a l'abast dels progenitors i del professorat cada dia i, per tant, tenen molta facilitat per accedir-hi. Tot i això, també es creen moltes interaccions comunicatives cara a cara, sobretot quan parlem de trobades informals per comentar i/o parlar sobre aspectes puntuals i sense gaire rellevància, ja que amb pocs minuts s'ha dit tot. Les dades ens confirmen que els docents sempre estan oberts a aquestes trobades informals i els donen força importància perquè generen petits contactes amb les famílies que sumats es tradueixen en lligams de relació. Generalment, les trobades informals cara a cara es desenvolupen a les entrades (9h) i a les sortides (13h). Els familiars dels cursos més baixos acostumen a tenir més contacte a les entrades (9h) perquè acompanyen els fills a l'escola i pel que fa al contacte amb les famílies de Cicle Mitjà i de Cicle Superior, s'acostumen a realitzar a les sortides (13h). També hem obtingut que un gran nombre de famílies es comunica amb els docents mitjançant el telèfon. Normalment, són els progenitors que no poden acompanyar i/o anar a buscar els infants a l'escola. A més, aquesta via de comunicació és instantània.

Finalment, l'últim eix analitzat és l'entrevista com a via de comunicació. Les dades que hem obtingut confirmen que és un dels mitjans més emprats i utilitzats tant per la família com pels docents, ja que aquesta manera de comunicar-se permet intercanviar informacions de caire més personal. Els resultats dels qüestionaris que vam passar mostren que la via que més usen les famílies per concertar trobades formals és l'agenda. El motiu pel qual obtenim aquest resultat és perquè aquesta eina és la més pràctica i de fàcil accés que tenen els agents educatius. Tot i això, també hem pogut comprovar que aquesta manera que utilitzen per comunicar-se presenta algunes limitacions a causa que no tot es pot posar per escrit. Els documents que guien i expliquen quin ha de ser el funcionament i el desenvolupament de l'escola, constaten que els mestres han de realitzar dues entrevistes obligatòries al llarg del curs. De la mateixa manera que ho diu la teoria, els entrevistats també ho van constatar. Per tant, podem dir que en aquest cas, la teoria i la pràctica segueixen el mateix camí.

Pel que fa a la planificació de les entrevistes, gairebé tots els docents porten pensat com les gestionaran. Tot i això, a les dades analitzades es veu clar que només una docent, fa una planificació molt exhaustiva de l'entrevista que ha de tenir. Un tant per cent molt elevat de les famílies no coneix la durada de les entrevistes a les quals ha d'assistir mentre que un tant per cent molt baix, sí que ho sap. Si contrastem aquestes dades obtingudes amb les dels docents entrevistats, obtenim que no es dóna massa importància a concretar quant temps ha de durar la trobada formal, ja que el professorat tampoc limita les durades. On sí que alguns docents donen importància quan ens referim a les entrevistes i es fa evident a les dades obtingudes, és a la temàtica. Aquests resultats es poden evidenciar perquè un 63% de les famílies coneix la temàtica de les entrevistes prèviament. Tot i així, hem de tenir en compte que alguns dels mestres no li donen tanta importància, quan aquesta està relacionada amb aspectes de conducta i/o rendiment escolar.

Durant el desenvolupament de les entrevistes, tots els docents prenen notes i/o fan algun tipus de registre. Una vegada més, la part documental i la part pràctica són equivalents. Això és visible a les dades obtingudes perquè tots els registres que es fan a les trobades formals queden emmagatzemats a la Plataforma. Pel que fa a les possibles situacions amb les quals s'hagin pogut trobar tant família com escola al llarg d'alguna entrevista, obtenim que un tant per cent molt alt de les famílies no s'ha trobat mai en cap de les situacions que els plantejàvem. Per contra, els cinc docents entrevistats esmenten que alguna vegada s'han trobat amb alguna de les situacions, excepte trobar-se davant d'un espai brut i desordenat. La situació que més preocupa els mestres és la que fa referència a les noves tecnologies i tal com reflecteixen les dades, cada vegada és més habitual fer entrevistes on els familiars facin ús del mòbil mentre s'executa. Algun dels docents, a vegades, també mostren angoixa a l'hora de gestionar les emocions davant d'algunes situacions que es produeixen durant les entrevistes.

Després d'analitzar les dades obtingues pel que fa al després de l'entrevista, obtenim que tots els docents entrevistats penen els registres de les entrevistes per tal que quedin guardats a la xarxa i qualsevol docent pugui accedir-hi en cas que sigui necessari. A més, també constatem que els mestres donen importància a parlar amb els infants sobre els acords, temes, etcètera, que s'han tractat a les entrevistes, una vegada finalitzades.

4.2 Bones pràctiques i propostes de millora

Un cop fet l'estudi de cas i posat sobre la taula l'anàlisi documental del centre, les entrevistes, els qüestionaris i tot el que hem observat, és hora de consensuar aspectes positius, que poden ampliar-se a altres centres, i de millora sobre la relació que s'estableix entre l'Escola Vedruna de Ripoll i les famílies d'aquest centre.

Hi ha aspectes molt interessants i rellevants que aconseguen augmentar la quantitat i la qualitat de vincles entre escola i famílies els quals l'Escola Vedruna de Ripoll posa en pràctica. No només volem ressaltar allò que poden millorar, sinó també fer èmfasi a aquells aspectes positius que poden ajudar a millorar la qualitat i la quantitat d'establiment de vincles a altres centres. D'aquesta manera, les bones pràctiques que realitza l'Escola Vedruna de Ripoll pel que fa a la relació entre família i escola són les següents:

- Els **pares delegats** són una gran via de participació, ja que si sorgeix alguna problemàtica o tema a nivell global d'aula, la principal via de resolució i comunicació pot ser aquest agent. De totes maneres, pel que fa a aquesta manera de participar, com ja hem esmentat no la citen gaires pares. Tal com proposarem als aspectes de millora, des de principi de curs han de quedar clares les diferents vies de participació i els seus objectius amb la finalitat d'incrementar la presència de les famílies en les possibilitats que ofereix el centre educatiu.
- Les **quinzenes** són una via de participació molt bona iensem que essencial. Està molt bé que els pares sàpiguen què estan fent els seus fills a l'escola. A més, és molt positiu que el docent faci un comentari general sobre el treball que ha realitzat l'alumne durant quinze dies lectius. La positivitat d'aquest projecte es reforça més encara amb la retroacció que poden realitzar els pares un cop han llegit el comentari del professor i vist la feina que ha realitzat el seu fill.
- La **disponibilitat absoluta dels docents cap a les famílies** és quelcom que hauria de ser més present en altres centres. A l'Escola Vedruna de Ripoll estan disponibles a totes hores. A vegades, la flexibilitat ha d'augmentar i els docents han d'entendre una possible implicació més enllà de les 13h o 17h. Com hem comentat a l'apartat *2.4 Dificultats i/o obstacles per establir vincles entre les famílies i l'escola*, conciliar la vida laboral i familiar no és una acció fàcil pel que fa a les famílies i a vegades, s'hauria de tenir més en compte.

- Entendre que **família i escola han d'anar cap a la mateixa direcció** perquè ambdós volen un bon desenvolupament integral de la mateixa persona és quelcom cabdal en educació. L'Escola Vedruna de Ripoll sempre intenta trobar un punt de contacte pel que fa als punts de vista divergents. Això és quelcom que hem pogut observar a partir de les respostes de les famílies amb els qüestionaris i les respostes dels docents amb les entrevistes.
- **L'ordre i la netedat dels espais de les entrevistes.** Els docents abans de realitzar les entrevistes i/o reunions comproven que els espais estiguin ordenats i nets. En cas que no ho estiguin, destinen uns minuts a posar-ho tot en ordre per tal que els pares i les mares se sentin el més a gust possible.
- Els **registres** que realitzen els docents a les entrevistes i l'adjunt d'aquests al *Google Drive* de la Plataforma fa accessible un munt d'informació la qual pot ser molt necessària per als docents dels nens i nenes.

Sempre hi ha aspectes a millorar per tal de seguir creixent. Hem treballat per elaborar diferents propostes de millora per tal d'augmentar tant la quantitat com la qualitat de vincles. Aquestes són les següents:

- **Quadrícula per reservar els rebedors.** A vegades, els rebedors te'ls trobes ocupats quan vas a realitzar una entrevista. De fet, nosaltres vàrem haver de canviar l'espai de l'entrevista que vam fer amb la M.T. perquè estaven els dos rebedors ocupats. Estaria bé que hi hagués una mena de control i registre per fer ús d'aquest espai. Nosaltres proposem una quadrícula on els docents s'hagin d'apuntar per tal de reservar-los i així, poder saber amb previsió de temps si s'ha de buscar un altre lloc per dur a terme l'entrevista o no.
- **Durant les entrevistes aconseguir silenci posant cartells o bé, buscant horaris on hi hagi poca gent a l'escola.** L'espai on estan situats els rebedors pot provocar creació de distraccions i interrupcions durant les entrevistes. El mobiliari, l'acústica i l'acolliment és acceptable. Tot i així, com ja hem esmentat, la nostra sensació dins d'aquelles sales va ser d'angoixa i de poca possibilitat per mantenir concentració. La idoneïtat seria trobar un altre espai. Tot i això, cal ser conscients de les possibilitats del centre i pensem que dues de les solucions podrien ser: posar uns cartells a secretaria els quals demanin silenci quan hi hagi gent reunida als rebedors o buscar les hores en les quals l'escola està més en silenci per realitzar les entrevistes. Pel que fa a la temàtica del mobiliari, hi ha poques possibilitats, ja que aquest és pràcticament nou i no

encaixa amb altres espais de l'escola. De la mateixa manera que no vam trobar altre mobiliari que encaixés amb l'espai dels rebedors.

- **Jornades familiars que permetin la implicació de les famílies a l'escola durant el curs escolar.** A l'Escola Vedruna de Ripoll hi hauria d'haver més implicació i participació de les famílies a nivell d'aula i d'aprenentatges. La participació ha de ser més activa. Els pares han de tenir la possibilitat d'entrar a l'aula i enriquir els processos d'ensenyament i aprenentatge dels seus fills i de tot l'alumnat. Nosaltres per resoldre aquesta problemàtica i sent conscients que les famílies treballen, proposem que a l'inici de cada curs es facin unes jornades familiars on els fills i filles expliquin als pares què faran durant el curs i ells hagin de respondre un qüestionari a demanda dels seus fills per ajudar-los durant l'any. La finalitat del qüestionari és aconseguir l'explicitació de la feina dels pares i mares, els temes que dominen, la disponibilitat horària, etcètera. Cal tenir present, que el que costaria més seria el primer any perquè entraria a l'escola una allau d'informació. Els anys següents se seguiria fent però només amb les noves incorporacions (P3, 1r de Primària i altres incorporacions durant l'Educació Infantil i l'Educació Primària) o amb pares i mares d'altres cursos que vulguin actualitzar la informació que ja hagin pogut donar. Els pares que ja han estat participants una vegada, poden ajudar a recopilar o actualitzar informació, fins i tot poden explicar el projecte a les noves famílies. Cal tenir en compte, que les famílies de l'Escola Vedruna de Ripoll sí que són molt participatives pel que fa a les festes i activitats de cap de setmana o divendres a la tarda. Aleshores, un bon espai per realitzar aquestes jornades familiars seria un cap de setmana o bé, un divendres a la tarda.
- **Concretar les temàtiques de totes les entrevistes, no només la dels informes.** Els participants de les reunions i/o entrevistes han de saber prèviament què van a fer, sobre què van a tractar. Com ja hem vist, hi ha molts pares que només, a vegades, saben la temàtica de les entrevistes. A més, suposem que quan la saben es tracta de les entrevistes dels informes. Encara que no tots els temes puguin comunicar-se via agenda o E-mail, els docents han de tenir present que també es pot avisar per telèfon o cara a cara. Nosaltres proposem que la sàpiguen absolutament sempre, a no ser que sigui molt instantani i es cridi als pares immediatament. Independentment del tema que es tracti, s'ha de tenir en compte que el màxim implicat és el nen o nena.

- **Concretar la durada de totes les entrevistes, no només la dels informes.**
És important que els participants de les entrevistes coneguin el temps que durarà, ja que tal com vam constatar, un tant per cent molt elevat de les famílies mai no el coneix. Tenim present que no sempre es pot establir la durada concreta de la trobada perquè a vegades hi ha temàtiques de les quals es va a parlar que poden ser complicades. El que sí que és possible és fer una estimació del temps que es preveu destinar. A més, a vegades es pot donar el cas que alguna de les parts participants hagi de fer alguna cosa posteriorment i, per tant, s'hagi d'acotar l'entrevista. Tot i això, és cabdal assistir a una trobada formal sense pressa. D'aquesta manera, la proposta que fem és que quan es concertin les entrevistes, s'especifiqui una aproximació de la durada que es preveu per a la trobada.
- **Establir unes normes/pautes clares del que no pot passar durant una entrevista.** Com hem pogut veure quan esmentàvem certes situacions que tant famílies com docents s'han trobat en alguna ocasió durant les entrevistes, les interrupcions, canvis d'escenaris i l'ús del telèfon mòbil són presents. Nosaltres pensem que una entrevista no pot ser interrompuda i tampoc pot haver-hi un canvi d'escenari o usar el telèfon mòbil durant aquesta. Des d'inici de curs, s'hauria de passar als pares un full de normativa en el qual s'especifiqui quines situacions s'haurien d'evitar que succeïssin en una entrevista. Cal no oblidar que la finalitat última de les entrevistes és buscar el bé per l'alumne o fill o filla. D'aquesta manera, l'atenció ha de ser absoluta i focalitzada en aquesta finalitat.
- **Assessorament a l'escola i a les famílies pel que fa a la comunicació assertiva i el que comporta.** No és fàcil fer front, com si res, en segons quines situacions. Tal com ens esmentava la M.T. i alguns docents més, hi ha situacions molt complicades i a vegades, és difícil tenir un control absolut de les emocions. D'aquesta manera, pensem que seria idoni un petit assessorament pel que fa a la comunicació assertiva, ja que un aspecte fonamental d'aquesta és el control de les emocions. Encara que el que volem és un assessorament, realitzat per especialistes, on es focalitzi l'atenció en aquest aspecte, és important tractar el respecte cap a un mateix i cap als altres, ser directe, ser honest, saber escoltar i ser empàtic.

- **A la reunió de principi de curs s'haurien d'exposar i explicar totes i cadascuna de les vies de participació que l'escola ofereix a les famílies.**

Com s'ha pogut veure en els resultats de les enquestes i les entrevistes, les vies que esmenten família i escola divergeixen una mica. Pensem que els pares en tot moment han de conèixer les vies de participació de la mateixa manera que ho fa l'escola perquè així incrementi. No pot ser que els pares no associïn com a vies de participació les principals, les quals reconeix l'escola.

Encara que no siguem expertes, tant a partir de la investigació teòrica com de la investigació pràctica hem construït el nostre propi criteri sobre la idoneïtat de les relacions entre família i escola. Així doncs, hem fet l'elaboració d'una sèrie de bones pràctiques que fomenten els vincles entre família i escola i que es poden aplicar a qualsevol centre educatiu. També hem elaborat unes pautes de millora perquè les relacions augmentin i/o incrementin. Actualment, els aspectes que l'Escola Vedruna de Ripoll ha de millorar, es donen en moltes escoles. D'aquesta manera, aquestes propostes de millora també són extensibles a altres escoles.

4.3 Limitacions

Les idees i propostes abans de començar a fer la recerca eren diverses. Totes elles no s'han pogut dur a terme a causa de diferents factors els quals ens han limitat. El temps ha estat el principal causant pel que fa a l'acotament de tècniques de recollida de dades i com s'han executat. La gestió del temps no ha estat pas dolenta i encara que ens hagués agradat ampliar la recerca pràctica no hagués estat possible. A més, el temps no només ha depès de nosaltres, sinó també de les persones a les quals volíem entrevistar.

Només hem pogut fer una entrevista cara a cara. Personalment, ens haguera agradat realitzar també les quatre restants per tal d'enriquir la comunicació i comprendre la mirada de l'altre, però les combinacions horàries dels entrevistats i nostres no eren compatibles. Així doncs, hem de tenir en compte que la quotidianitat del dia a dia és imprevisible i, a vegades, encara que hi hagi una planificació mil imprevistos poden sorgir. Les entrevistes que ens han respòs via E-mail no són gaire explícites, pensem que cara a cara, haguérem profunditzat molt més pel que fa al contingut de les preguntes. A més, és possible malinterpretar alguna de les respostes, ja que no hi ha interacció verbal per contrastar-la.

Entrevistar a diferents pares de diferents cursos era quelcom que tenia una cabuda molt àmplia dins la nostra recerca. La desconeixença i poca relació amb les famílies

d'aquesta escola han estat un impediment a l'hora de poder entendre com viuen les famílies la relació amb l'escola. Vam pensar en la possibilitat de demanar a l'escola que expliqués a alguna família la nostra proposta i poder accedir a ella d'aquesta manera, però al final no va ser possible i, segurament, només haguéssim adquirit la visió d'uns progenitors, ja que haguéssim necessitat molt de temps per entrevistar a un nombre considerat de famílies, a part del seu consentiment. Per tant, la recerca no hagués estat del tot objectiva. D'aquesta manera, vam optar per realitzar els qüestionaris, ja que podíem abastar un públic més ampli i treure dades més reals.

Inicialment, també ens havíem plantejat assistir a una entrevista entre la M.T. i alguna de les famílies dels nens de la seva aula per tal d'observar diferents aspectes de l'intercanvi comunicatiu, la seva preparació i el que succeeix després de l'entrevista. En comentar aquesta proposta d'intervenció al centre, aquest ens va denegar la proposta argumentant que la nostra presència a una entrevista amb les famílies podia influir en l'actitud i la manera d'interaccionar-hi. A més, els temes que emmarquen les entrevistes fora del primer i tercer trimestre, centrats en els informes d'avaluació, són complicats i s'ha de protegir la identitat i salvaguardar la imatge tant de la família com del nen.

Finalment, ens hauria agradat compartir, contrastar, enriquir i ampliar les bones pràctiques i les propostes de millora elaborades a partir d'una discussió formal amb l'Antoni Tort i el Jordi Collet. A més a més, també pensem que hagués estat interessant parlar amb ells, en general, sobre les relacions de les escoles amb les famílies. Ens haguera agradat gravar la discussió en un CD i adjuntar-la al *Treball de Final de Grau*. Havíem parlat amb aquests dos professionals, però no ens va ser possible trobar el moment per reunir-nos, a causa de la disponibilitat horària de les tres parts. Tot i això, pensem que en un futur no massa llunyà, intentarem fer la discussió tal com ho teníem planificat per tal d'aprendre més coses sobre les relacions entre família i escola.

Tot i les limitacions amb les quals ens hem anat trobant al llarg del procés de recerca, hem estat capaces de trobar vies alternatives que ens permetessin realitzar l'estudi amb la mateixa fiabilitat o fins i tot més. A més, les tècniques emprades finalment, ens van permetre obtenir un ventall més ampli de resultats i perspectives pel que fa a les relacions que s'estableixen entre família i escola. Així doncs, entenem que les limitacions són uns fenòmens amb els quals t'has d'enfrontar a l'hora de fer qualsevol recerca, però has de ser capaç de buscar i trobar altres tècniques de recollida de dades que no t'allunyin ni et desvinculin del que pretens aconseguir.

4.4 Futures recerques

La realització d'aquest *Treball de Final de Grau* ens ha promogut diferents inquietuds. És una mica frustrant estar investigant sobre un tema i que te'n sorgeixin d'altres en els quals no pots aprofundir en aquell moment, ja que si no estaries deixant de banda la investigació principal. Per aquest precís motiu, al llarg del temps que ha durat la recerca que hem realitzat, hem hagut de tenir molt present a cada moment quins eren els eixos i els objectius que perseguíem. Tot i haver-hi frustració, també es desperta i es genera interès cap a altres temàtiques. Això és quelcom molt positiu que pot generar una ampliació envers el coneixement d'un mateix per tal de seguir aprenent.

És curiosa l'evolució que hi ha en el procés d'una investigació. A l'inici no saps per on començar, costa molt escollir un tema i plantejar-te què pot ser estudi d'investigació. A mesura que vas avançant i tries una temàtica, són molts els besants i és difícil decantar-te cap a un d'ells. Un cop prens una decisió i comences a investigar sobre ella, encara tens presents els altres besants que has deixat enrere. Finalment, un cop et centres en la temàtica que has escollit i deixes enrere els besants que podries haver investigat, te'n comences a plantejar d'altres a mesura que la investigació avança.

Hem de tenir en compte que el tema principal del treball i de la recerca que hem realitzat és molt ampli i l'hem hagut d'anar acotant en funció de les possibilitats i del temps que teníem, però tot i això, en diferents ocasions ens hem plantejat nous reptes relacionats amb tota la comunitat educativa. Per una banda, la nostra investigació pretenia recollir dades sobre la visió de les famílies respecte a l'escola i a la inversa. Mentre vam estar treballant per aconseguir els resultats, ens vam adonar que un agent molt important i que és present a la quotidianitat i periodicitat de la vida escolar són els avis de l'alumnat. Per aquest motiu, ens vam plantejar que una futura recerca podria estar relacionada amb el paper i la participació d'aquests agents educatius a l'escola, ja que molts alumnes passen hores i hores amb els avis.

Exactament, el moment en el qual ens vam adonar de la importància d'aquesta gran peça en el món educatiu va ser en l'observació de les entrades (9h) i sortides (13h) de l'escola. Vam començar a parlar sobre aquesta temàtica i ens van sorgir preguntes com les següents:

- Si hi ha avis que, a vegades, passen més temps amb els seus néts que els propis pares, seria positiu que aquests assistissin a les entrevistes?

- Seria positiu que els avis participessin més a la vida escolar? Seria positiu que les activitats que es realitzessin també estiguessin obertes a ells?
- Seria possible que a part de pares delegats, hi hagués avis delegats? Es podria aprofitar la gran disponibilitat i destresa de les generacions més grans de la societat?

Per una altra banda, un aspecte que considerem molt rellevant per exercir la tasca de docent és el control i la gestió de les emocions. Durant l'entrevista que vam realitzar a la M.T. quan parlàvem de la comunicació assertiva, un dels aspectes que va ressaltar va ser que costava molt el control de les emocions. Vam parlar de les situacions tan difícils les quals poden produir-se a les escoles i la dificultat i fragilitat comunicativa que s'estableix per parlar d'aquestes. La M.T. ens va explicar una situació en la qual no va poder contenir-se emocionalment. A més a més, pel que fa a la nostra experiència a les diferents pràctiques del grau, en més d'una ocasió, hem vist professors molt afectats i fora de lloc emocionalment. D'aquesta manera, pensem que seria molt interessant desenvolupar una recerca en la qual l'objecte d'estudi sigui la importància de les emocions i la seva gestió. Estaria bé crear amb el suport de diferents professionals un o diferents cursos en els quals s'aprenqui o s'aprenquin a gestionar les emocions mitjançant tècniques o estratègies simples i efectives. També com ens podem preparar davant de situacions complicades.

Finalment, se'ns va plantejar un altre tema d'interès el qual està molt vinculat amb les entrevistes. La recerca que faríem estaria més centrada amb l'alumne i la seva participació en les entrevistes que es porten a terme entre tutor i progenitors. D'aquesta manera, el que pretendríem observar és si el desenvolupament integral dels infants és més positiu i fins a quin punt és favorable i adequat que els infants assisteixin a les entrevistes i reunions. A vegades, ens compliquem massa i no som pràctics. Per exemple, posem per cas que un nen fa dues setmanes que està sent conflictiu a l'escola. El centre es posa en contacte amb la família i fan una entrevista, aquests dos agents pacten un acord i tant progenitors com escola han d'informar el nen. Nosaltres ens preguntem:

- No seria més efectiu fer una entrevista amb el nen i els pares, tots junts?
- O, per exemple, a l'hora de parlar del procés en l'aprenentatge del nen, el fill podria assistir a l'entrevista o reunió que facin els pares amb la seva tutora?

Així doncs, a mesura que hem anat elaborant i confeccionant el treball, ens han anat sorgint diferents temes que ens han cridat l'atenció per tal de ser investigats. Les dues

estem convençudes que no ens tanquem portes i que si en algun moment se'ns presenta l'ocasió, tant juntes com per separat, de realitzar algun altre estudi vinculat amb les temàtiques que hem exposat, ho faríem. La capacitat d'aprendre és inabastable, mai no se'n sap prou. L'etapa que finalitza en breus, ens obre camins cap a altres aprenentatges. S'acaba una etapa de formació i nosaltres volem seguir formant-nos, així que potser la porta del camí per començar noves investigacions està entreoberta.

5 Reflexions finals

La relació entre família i escola és una temàtica cabdal a les escoles i, per tant, en educació. A simple vista es tenen unes idees molt generals del que implica una bona relació entre família i escola. Realment, són molts els factors implicats que condicionen l'establiment dels vincles. No només és important la relació en si, sinó també, els espais que ocupen les relacions, les diferents vies de participació, la implicació, la dedicació, els diferents rols, les representacions, etcètera. És a dir, la concisió és molt més extensa quan et pares a investigar. En aquest sentit, se suma la singularitat de cada família, de cada alumne, de cada escola, de cada entorn, de cada docent, etcètera, que són presents a la comunitat educativa. D'aquesta manera, des d'aquest punt de vista, aquest *Treball de Final de Grau* és una petita investigació en un centre concret, amb unes famílies, alumnes, docents i entorn específics. Tot i així, la finalitat que és concretar bones pràctiques i propostes de millora, és extensible a altres centres.

Inicialment, ens vàrem plantejar un seguit d'objectius relacionats tant amb la part pràctica com amb la part teòrica d'aquest treball. Pel que fa a la fonamentació teòrica, el principal objectiu era aprofundir teòricament sobre l'actual paper de les relacions entre família i escola i alguns fenòmens implicats, i el paper que han tingut anys enrere. Els principals objectius relacionats amb la part pràctica eren dos. Un d'ells era conèixer en profunditat les relacions que estableix l'Escola Vedruna amb les famílies dels nens i nenes. L'altre, era elaborar un conjunt de recomanacions, el qual consta d'un seguit de bones pràctiques que s'han de seguir aplicant i un conjunt de propostes de millora per poder seguir creixent com a centre. Ambdós són còmplices per aconseguir un augment tant qualitatiu com quantitatiu pel que fa a l'establiment de vincles entre família i escola.

L'objectiu relacionat amb la fonamentació teòrica ha estat complert. Un procés de cerca, lectura, selecció, comparació, citació i reformulació d'informació a partir d'un seguit de recerca bibliogràfica i autors de referència ha incidit als nostres esquemes mentals. Aquesta incidència ha estat la causant de l'enfortiment d'un criteri propi que es veu reflectit a l'apartat *3 Part pràctica, 4.1 Resultats* i *4.2 Bones pràctiques i propostes de millora*. Això ens dona peu a parlar dels objectius relacionats amb la part pràctica. Pel que fa al primer d'ells, pensem que tal com es veu a l'apartat *3.3 Anàlisi temàtic* hem pogut especificar quatre temàtiques relacionant tota la investigació pràctica a l'Escola Vedruna de Ripoll. Tot i així, com ja hem esmentat a l'apartat *4.3 Limitacions* ens hagués agradat disposar de més temps per tal de conèixer d'una

manera més exhaustiva les relacions. L'últim objectiu que ens plantejàvem, no hagués estat assolit sense la receptivitat de l'Escola Vedruna de Ripoll en l'acceptació de la proposició de certes recomanacions. A més, com que no hem pogut realitzar un grup de discussió amb l'Antoni Tort i en Jordi Collet, ens queda un gust agredolç, ja que sabem que és quelcom que hagués enriquit d'una manera exagerada les nostres recomanacions.

L'assoliment dels objectius ens ha permès construir un gran aprenentatge al voltant del tema que emmarca el projecte. És més, ens ha permès despertar noves inquietuds sobre aspectes en els quals no hem pogut aprofundir a causa de diferents limitacions, però que de ben segur que en un moment o altre de les nostres vides serà possible destinar el temps suficient per a treballar-ho amb la dedicació que es mereix i poder donar així, resposta a diferents preguntes investigables.

El treball en parelles també ha estat un repte. Tot i portar treballant conjuntament durant un parell d'anys i anar adquirint una absoluta compenetració i coordinació, no podem oblidar que som persones singulars amb maneres de treballar i entendre la realitat de manera diferent. Investigar conjuntament no ha estat una tasca difícil. Això no significa que no hàgim divergit en diferents aspectes de tractament de la informació, selecció d'aquesta, redacció, creació dels materials de les tècniques de recollida de dades, etcètera. Tot i així, cal afirmar que mai no hem tingut cap enfrontament, ja que sempre hem intentat buscar el vèrtex de la paràbola per continuar avançant. Treballant cooperativament hem tingut una doble tasca: la primera, aprendre a respectar i tenir en compte l'altra i la segona, confeccionar el *Treball de Final de Grau*. Pensem que aquesta doble tasca ens ha beneficiat profundament. Hi ha persones que prefereixen treballar individualment, però nosaltres hem volgut aprofitar l'enriquiment d'un treball conjunt el qual pensem que ha donat fruit a una millor tasca. Si quelcom cal tenir en compte, és que aquesta experiència ens enriqueix de cara al nostre futur com a docents, ja que haurem de treballar en equip i adaptar-nos a les situacions que se'ns plantegin, que a vegades ens agradaran i d'altres no.

No sabem si l'any vinent ja tindrem l'oportunitat de formar part d'un centre com a personal docent. Si la porta no se'ns obra, la nostra intenció és començar a investigar sobre les futures recerques ja esmentades a l'apartat *4.4 Futures recerques*. Pensem que això és quelcom que ens pot obrir moltes portes i ens pot omplir com a persones, ja que seguirem investigant i centrant-nos en temàtiques relacionades amb el camp de l'educació.

Aquest *Treball de Final de Grau* ens ha fet aprendre molt sobre com encarar la docència i, sobretot, com encarar el tracte amb les famílies dels nens i nenes. La il·lusió que se'ns va anar despertant durant l'elaboració del projecte, va anar sempre en augment. Per una banda, perquè de cara a un futur molt proper serem docents i haurem d'adoptar aquest rol. Per una altra banda, segurament algun dia, serem mares i haurem de tractar amb els docents dels nostres fills. Així doncs, haurem d'adoptar i mantenir dos rols en funció de la posició que tinguem en cada moment. Tinguem la sort o no de formar part d'un claustre com més aviat millor, el que sí que tenim molt clar és que continuarem formant-nos i aprenent. La societat canvia i amb ella les generacions. Aleshores, nosaltres hem de tenir la flexibilitat per canviar amb elles i educar als nens i nenes en la societat en la qual viuran. Hem de prendre consciència de la nostra influència sobre la població més jove, per tant, hem de ser nosaltres, el canvi que volem al món.

Des de la Universitat de Vic ens han mostrat que això és possible. Si ens mirem ara al mirall, no som les mateixes. Veiem a altres persones. La nostra visió sobre l'educació ha canviat. De fet, hem creat el nostre propi criteri sobre l'educació basat en el paradigma constructivista. Parlant amb les nostres famílies, ens van afirmar un canvi notori just a l'equador del Grau en Mestre d'Educació Primària. I, és que, els dos primers cursos els pares i mares ens veien com a alumnes. En canvi, ara aquests dos darrers cursos ens han vist com a mestres i com a conseqüència, parlar i actuar com a tals. Encara que això ens enrogeixi, nosaltres som molt conscients que aquesta formació és només el principi i que el que realment ens farà agafar experiència serà quan el nostre somni es faci realitat. Òbviament, som conscients que el procés de formació és permanent al llarg de la vida i ens agrada la idea d'aprendre quelcom nou diàriament. Pensem que el traspàs d'aquesta línia a l'equador del Grau en Mestre d'Educació Primària ha estat causat per l'endinsament que realment ens motiva, la menció d'Educació Inclusiva i Atenció a la Diversitat.

La possibilitat de cursar aquest Grau en Mestre d'Educació Primària ens ha donat l'oportunitat de formar-nos i de dur a terme aquest projecte final. El *Treball de Final de Grau* és l'etapa final dels quatre darrers anys. Això et fa reflexionar sobre tot el procés, és a dir, experiències, etapes i vivències que hem viscut a la Universitat de Vic. Personalment, nosaltres hem gaudit estudiant i aprenent. De fet, no se'ns ha fet feixuc abordar les tasques i avaluacions perquè les hem encarat com quelcom que generaria aprenentatge i realment, hem estat molt còmodes. Amb el pas del temps, ens hem anat adonant que tots i cada un dels aprenentatges que anàvem construint ens han servit d'una manera o altra, ja que en alguns moments pensàvem que hi havia

aspectes amb els quals ens formaven que eren poc necessaris. La realitat viscuda com a mestres practicants ens ha fet vincular moltes situacions i diàlegs amb cadascuna de les assignatures cursades al llarg dels quatre anys. També la seva vinculació i interrelació entre elles. Les dues coincidim que les majors experiències del Grau en Mestre d'Educació Primària són les *Pràctiques I, II i III*, però que sense les classes teòriques aquestes vivències són reptes inabordables.

A part del contacte amb els processos d'ensenyament i aprenentatge que hem anat realitzant dia a dia al llarg de tot el grau, el contacte i la interacció amb alguns dels docents que hem compartit moltes hores ha estat molt propera i això és quelcom que ens ha ajudat. El fet de veure reflectides les qualitats d'un bon docent generalment als docents de la Universitat de Vic és un aspecte molt satisfactori. No ens haguera agradat gens que un munt d'especialistes ens defensessin uns ideals i posteriorment, ells els trenquessin amb el seu alumnat, tot i tenir en compte que el professorat ens ensenya per educar a nens i nenes d'Educació Primària i ells ensenyen a joves i adults. Fins al dia d'avui, la relació que hem mantingut amb els docents ha estat mestre-alumne i a partir d'ara, aquest vincle començarà a ser mestre-mestre. Si més no, qui sap si d'aquí a un temps, compartirem formacions, assessoraments o serem companys de feina.

6 Bibliografia

- ALBALADEJO, Marta. "Entrevistarse para entenderse". *Padres y maestros*, 2009, núm. 324, p. 10-13.
- COMELLAS, M. Jesús (2009). *Família i escola: compartir l'educació*. Barcelona: Graó.
- DEL RINCÓN, Delio; ARNAL, Justo; LATORRE, Antonio; SANS, Antoni (1995). *Técnicas de investigación en ciencias sociales*. Madrid: Dykinson.
- DORIO, I; SABARIEGO, M; MASSOT, I (2012). "Características generales de la metodología cualitativa". Dins: Rafael Bisquerra. *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: Editorial La Muralla, p. 275-292.
- DURKHEIM, Émile (1991). *Educació i sociologia*. Vic: Eumo Editorial.
- ESCAIOLA, Núria (1994). "Padres y educadores: un encuentro singular". Dins: Carmen Alfonso (coord.). *La participación de los padres y madres en la escuela*. Barcelona: Graó, p. 73-78.
- FLAQUER, Luis (1999). *La estrella menguante del padre*. Barcelona: Ariel.
- GARRETA, Jordi i LLEVOT, Núria (2007). "La relación familia-escuela: ¿una cuestión pendiente?". Dins: Jordi Garreta. *La relación familia-escuela*. Lleida: Universitat de Lleida, p. 9-12.
- GONZÁLEZ, Óscar (2014). *Familia y escuela. Escuela y familia*. Bilbao: Desclée De Brouwer.
- MCMILLAN, James i SCHUMACHER, Sally (2005). *Investigación educativa*. Madrid: Pearson Addison Wesley.
- MESTRES, Joan (2005). "Ser i fer de mestre: una opció compartida amb les famílies i amb la col·lectivitat". Dins: Ramón Roureda (coord.). *Camins d'incertesa: deu lliçons magistrals per a la formació d'educadors*. Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida, p. 70-80.
- MONTAÑES, Francisco (2007). "La participación de las madres y padres en los centros escolares". Dins: Jordi Garreta. *La relación familia-escuela*. Lleida: Universitat de Lleida, p. 61-73.

OLIVER, Carmen (coord.) (2010). *Familia y escuela en la tarea común de educar*. Barcelona: Davinci.

PENALVA, Clemente i MATEO, Miguel Ángel (2006). *Tècniques qualitatives d'investigació*. Alacant: Universitat d'Alacant.

PÉREZ, Rosa M. (2003). *Les relacions entre família i escola*. Lleida: Pagès Editors.

POSTIC, Marcel i KETELE, Jean-Marie (1988). *Observer las situaciones educativas*. Madrid: Narcea.

PUJOLÀS, Pere (2004). *El fuster artesà: Per a una escola personalitzada i personalitzadora*. Vic: Universitat de Vic.

REAL, Àngels (2007). "Comunicació, emocions, valors... En la relació família-escola". Dins: Jordi Garreta. *La relación familia-escuela*. Lleida: Universitat de Lleida, p. 125-130.

Annexos

Als *Annexos* es troben les plantilles tant del qüestionari que hem realitzat a les famílies de l'Escola Vedruna de Ripoll com de l'entrevista que hem portat a terme a cinc docents diferents del mateix centre.

Plantilla entrevista

COMUNICACIÓ ENTRE ESCOLA I FAMÍLIA

CONTEXTUALITZACIÓ

- 1. Les representacions que et fas de les famílies, influeixen en la relació que estableixes amb elles? A les famílies els deu passar el mateix amb els docents?**
- 2. De quines maneres poden participar les famílies en l'escola?**
- 3. Quins espais i temps ocupen les relacions entre família i escola?**
- 4. Penses que la comunicació entre família i escola és important? Per què?**

UNA VIA DE COMUNICACIÓ: LES ENTREVISTES

- 5. Quantes entrevistes mantens amb cada família dels teus alumnes al llarg del curs? Penses que són suficients? Hauries de fer-ne més?**
- 6. Quantes xerrades informals mantens al llarg del curs amb els pares i mares dels teus alumnes? Penses que són suficients? Hauries de fer-ne més?**
- 7. Quina/es és/són la/es via/es de comunicació principal/s que utilitzes per concertar les entrevistes amb les famílies? Per què?**

- PLANIFICACIÓ DE LES ENTREVISTES**

- 8. Concretes la durada de les entrevistes amb les famílies? Per què?**
- 9. Concretes la temàtica la qual es parlarà a les entrevistes a les famílies? Per què? Quines són les temàtiques principals?**
- 10. De què depenen els escenaris de les entrevistes? En funció de què és fan en un lloc o un altre?**
- 11. Et planifiques les entrevistes? Com? Quin temps previ necessites per fer-ho?**

- DESENVOLUPAMENT DE LES ENTREVISTES**

- 12. Alguna vegada t'has trobat amb les situacions següents mentre feies una entrevista, sigui per part teva o per part de la família entrevistada? Amb quina**

d'elles? Què vas pensar en el moment que va succeir o què penses quan es donen aquestes situacions?

- L'entrevista s'interromp.
- El docent està d'esquena a la porta i no veu qui entra.
- Canviar d'escenari durant l'entrevista.
- El lloc de l'escenari no està net i ordenat.
- Algun dels participants respon al mòbil o telèfon durant l'entrevista.

13. Durant les entrevistes prens algun tipus de notes o fas un registre? Per què?

14. Intentes que la comunicació de les entrevistes sigui assertiva? Quins d'aquests principis segueixes? Reflexiona la resposta.

- Respectar-se a un mateix.
- Respectar als altres.
- Ser directe.
- Ser honest.
- Saber controlar les pròpies emocions.
- Saber reconèixer i respectar les emocions dels altres.
- Saber dir "no".
- Saber escoltar.

• **DESPRÉS DE L'ENTREVISTA**

15. Si fas registre, què fas amb ell després de les entrevistes?

16. Parles amb els alumnes després de mantenir entrevistes amb les seves famílies? Per què?

Plantilla qüestionari

Curs del vostre fill/a:

5è

6è

COMUNICACIÓ QUE ESTABLIU AMB EL CENTRE DURANT EL CURS ESCOLAR

1. Quantes entrevistes manteniu al llarg del curs amb el tutor/a del vostre fill/a?

Entre 0 i 1

Entre 1 i 2

Entre 2 i 3

Més de 3

2. Quantes xerrades informals manteniu al llarg del curs amb el tutor/a del vostre fill/a?

Cap

Una setmanalment

Una quinzenalment

Una al mes

Una al trimestre

3. Quina és la via de comunicació principal per concertar les entrevistes amb el tutor/a?

Telèfon

Correu

Agenda

Cara a cara

4. Abans d'anar a una entrevista amb el tutor/a sabeu quan durarà?

Sí

No

A vegades

5. Abans d'anar a una entrevista amb el tutor/a sabeu la temàtica la qual es parlarà?

Sí

No

A vegades

6. Només feu entrevistes amb el tutor/a del teu fill/a o també amb altre personal del centre?

Només amb el tutor/a

Amb personal de l'equip psicopedagògic

Director/a

Altres mestres que donen classe al meu fill/a

7. Alguna vegada us heu trobat amb aquestes situacions mentre fèieu una entrevista amb el tutor/a del centre? Marqueu amb una creu amb les quals us heu trobat.

- El lloc on es realitza l'entrevista no és l'adequat.
- L'entrevista s'interromp.
- El docent està d'esquena a la porta i no veu qui entra.
- Canviar d'escenari durant l'entrevista.

8. Penseu que les entrevistes són útils? Per què?

9. Les entrevistes són una manera de participar en l'escola. De quines altres maneres participeu?

10. Us sentiu acollits pel centre?

11. Penseu que la comunicació amb l'escola és important?
